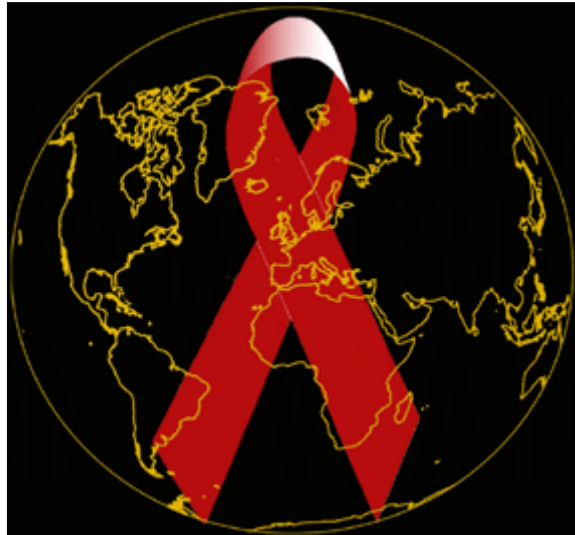

Stijl of geen stijl?

Onderzoek naar het effect van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst voor blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten in Zuid-Afrika

... Maar as jy net d'ying is om bietjie te kry, beter jy jou ass protect! Jy dink dalk dat almal dit doen, maar daar is actually mense wat in geen hurry is nie en hulle wag vir die regte tyd of die regte persoon of wag selfs om eers te trou - dit gebeur wel, weet jy! Hoe langer jy wag, hoe veiliger is jy. En besides, daar is maniere om daai sexual zsa zsa zsu te kry sonder actually getting it in! ...

(Funky stijl)

... Maar as jy regtig móét, beter jy jousef beskerm! Jy dink dalk dat almal seks het, maar daar is mense wat nie haastig is nie en wag vir die regte tyd of persoon of wat selfs wag om eers te trou. Hoe langer jy wag, hoe veiliger is jy. En daar is tog maniere om 'n orgasme te kry sonder om seks te hê. ...

(Niet-funky stijl)

Anique Espérance Laanstra
Nijmegen, oktober 2005
Radboud Universiteit Nijmegen, Faculteit der Letteren,
Communicatie- en Informatiewetenschappen
Begeleiders: Prof. Dr. C.J.M. Jansen & Prof. Dr. L.G. de Stadler

Voorwoord

Laat ik beginnen waar het begon. In september 2003 begon ik aan het capita selecta-vak 'Interculturele aspecten van gezondheidsvoorlichting'. Bij dit vak lag de nadruk op het evalueren, pretesten en eventueel verbeteren van met name Zuid-Afrikaanse HIV/Aids-voorlichtingsteksten aan de hand van relevante theorieën. De keus voor dit vak was snel gemaakt, en wel om twee redenen. Ten eerste wist ik dat de mogelijkheid bestond om mijn afstudeeronderzoek uit te voeren in Zuid-Afrika, een land dat me door haar historie, overweldigende natuur, 'wildlife' en grote diversiteit aan culturen boeide en dat me erg interessant leek om een tijd in te wonen, werken en leven. Ten tweede sprak het onderwerp van het afstudeeronderzoek me erg aan. HIV/AIDS is in veel landen een enorm probleem, vooral in Afrika is het aantal besmette personen ontzettend groot. In Zuid-Afrika is meer dan 10% van de bevolking besmet. Voorlichting is één van de weinige middelen om de strijd tegen HIV/AIDS aan te gaan in Zuid-Afrika. Een afstudeeronderzoek gerelateerd aan de optimalisatie van Zuid-Afrikaanse HIV/Aids-voorlichtingsteksten, heeft naast een wetenschappelijke relevantie dan ook een grote maatschappelijke relevantie. Deze combinatie sprak me erg aan en maakte me enthousiast voor mijn afstudeeronderzoek.

In juli 2004 was het dan zover. Ik vertrok samen met drie medestudenten naar Stellenbosch om daar vijf maanden te verblijven en mijn afstudeeronderzoek uit te voeren. Mijn verwachting van Zuid-Afrika bleek meer dan waar te zijn. Wat een bijzonder en prachtig land! De natuur en de dieren in het wild zijn mooi en overweldigend om te zien en de mensen zijn erg gastvrij en vriendelijk. Maar hoe prachtig Zuid-Afrika ook is, HIV/AIDS is voor de gezondheid van de Zuid-Afrikaanse bevolking een grote bedreiging die veel verdriet met zich mee brengt. Gedreven en enthousiast ben ik aan de slag gegaan met mijn afstudeeronderzoek, in de hoop een bijdrage, hoe klein dan ook, te kunnen leveren aan de strijd tegen HIV/AIDS in Zuid-Afrika.

Dit onderzoek had ik zonder de hulp en steun van een aantal mensen niet kunnen uitvoeren. Zoals in elk voorwoord, wil ik hier dan ook graag van de gelegenheid gebruik maken om een aantal mensen te bedanken. Ten eerste wil ik mijn scriptiebegeleiders Prof. Dr. C.J.M. Jansen en Prof. Dr. L.G. de Stadler bedanken voor de mogelijkheid die ik heb gekregen om mijn afstudeeronderzoek uit te voeren in Stellenbosch, Zuid-Afrika. Beste Carel, ik wil u bedanken voor uw enthousiaste begeleiding, kritische blik en opbouwende commentaar waardoor ik dit onderzoek naar tevredenheid heb kunnen afronden. Beste Leon, ik wil u bedanken voor uw enthousiaste begeleiding in Stellenbosch, het meedenken over dit onderzoek en het fijne verblijf in Stellenbosch. Verder wil ik ook graag de medewerkers van het Taalsentrum aan de Universiteit van Stellenbosch bedanken voor hun interesse, hulp en vriendelijkheid.

Tot slot gaat een speciaal woord van dank uit naar Paul, mijn familie en vriendinnen. Bedankt voor jullie interesse, steun en motiverende woorden. Babs, Eliane en Mabel: bedankt voor jullie steun en gezelligheid tijdens het verblijf in Stellenbosch. Paul bedankt voor je hulp bij het interpreteren van mijn resultaten en het verlichten van de 'laatste zwaarste loodjes'.

Anique Laanstra
Nijmegen
Oktober 2005

Samenvatting

Wereldwijd is HIV/AIDS een groot probleem en een vreselijke bedreiging voor de volksgezondheid. Dat geldt ook voor de Zuid-Afrikaanse bevolking. Meer dan 10% van de mensen in Zuid-Afrika zijn besmet. Jong volwassenen lopen daarbij het grootste risico (www.lovelife.org.za). Door middel van voorlichting wordt geprobeerd het aantal besmettingen te reduceren. Effectieve voorlichting is dus van levensgroot belang in de strijd tegen HIV/AIDS. Dit onderzoek maakt deel uit van het EPIDASA-project (Effectiveness of Public Information Documents on AIDS in South Africa), waarbinnen onderzoek wordt gedaan naar de effectiviteitsproblemen en naar de verbeteringsmogelijkheden van HIV/AIDS-voorlichtingsmateriaal in Zuid-Afrika.

In dit onderzoek stond de relatie centraal tussen de culturele achtergrond van de proefpersonen enerzijds en de beoordeling van variaties in het tekstkenmerk stijl in voorlichtingsteksten anderzijds. Eerder onderzoek van Verwer (2003) en Saal (2003) vormde de aanleiding tot dit onderzoek. Verwer (2003) deed onderzoek naar het effect van rationele versus affectieve argumentatie op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst voor blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. Saal (2003) deed onderzoek naar het effect van *slang* op de bronaantrekkelijkheid en – geloofwaardigheid en de overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst bij Afrikaans sprekende tieners. In mijn onderzoek werd het effect onderzocht van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl op de oordelen van blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten over een HIV/Aids-voorlichtingstekst.

Aan het onderzoek hebben in totaal 117 blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten van de universiteit van Stellenbosch deelgenomen. Van de groep blanke studenten (61) beoordeelden 31 studenten de funky tekst en 30 studenten de niet-funky tekst. Van de groep kleurling studenten (56) beoordeelden 25 studenten de funky tekst en 31 studenten de niet-funky tekst. Het bleek dat de oordelen van de blanke en kleurling studenten van elkaar verschilden op het punt van aantrekkelijkheid; de blanke studenten bleken een niet-funky stijl aantrekkelijker te vinden dan een funky stijl; de kleurling studenten daarentegen vonden een funky stijl aantrekkelijker dan een niet-funky stijl. Voorts bleken de blanke studenten beide teksten als minder aantrekkelijk en minder overtuigend te beoordelen dan de kleurling

studenten. Ten slotte bleek dat de niet-funky tekst gemiddeld als meer overtuigend werd beoordeeld dan de funky tekst. Het is dan ook aan te raden een niet-funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst te gebruiken voor zowel blanke als kleurling Afrikaans sprekende studenten. Hoewel de kleurling studenten een funky stijl aantrekkelijker bleken te vinden, bleek door de Zuid-Afrikaanse blanke en kleurling studenten een niet-funky stijl als meer *overtuigend* beoordeeld te worden. Omdat het doel van een HIV/Aids-voorlichtingstekst is de lezer te overtuigen maatregelen te treffen tegen de kans op besmetting met HIV/AIDS, moet de aantrekkelijkheid van een HIV/Aids-voorlichtingstekst als ondergeschikt worden gezien aan de overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
1.1 AIDS problematiek in Zuid-Afrika	7
1.2 Aanleiding tot het onderzoek	7
1.3 EPIDASA-project	9
1.4 <i>LoveLife</i>	10
1.5 Ander onderzoek naar de effectiviteit van een funky stijl	10
2. Theoretisch kader	12
2.1 Eerder onderzoek	12
2.1.1 Onderzoek van Verwer (2003)	12
2.1.2 Onderzoek van Saal (2003)	13
2.1.3 Onderzoek van Ligthart (2005)	16
2.2 Cultuur	16
2.2.1 Cultuurdimensie Individualisme – Collectivisme	17
2.2.2 Horizontaal- en Verticaal Individualisme -en Collectivisme	17
2.2.3 Culturele betrokkenheid	19
2.3 Stijl	19
2.4 Engels in Afrikaanse teksten	20
2.5 Accommodatie	21
2.6 Overtuigingsproces bij persuasieve teksten	23
2.6.1 Aandacht	23
2.6.2 Afweging	24
2.6.3 Acceptatie	25
2.7 Stijl en het overtuigingsproces	25
2.7.1 Stijl en Aandacht	25
2.7.2 Stijl en Afweging	26
2.7.3 Stijl en Acceptatie	27
3. Onderzoeksopzet	29
3.1 Hoofdvraag	29
3.2 Onafhankelijke variabelen	29
3.2.1 Culturele achtergrond	30
3.2.2 Tekstversie	30
3.3 Mediërende variabelen	30
3.3.1 Culturele oriëntatie	30
3.3.2 Culturele betrokkenheid	31
3.3.3 Accommodatie	31
3.3.4 Consequentiebetrokkenheid	31
3.3.5 Bronbeoordeling	32
3.4 Afhankelijke variabelen	32
3.4.1 Aantrekkelijkheid	32
3.4.2 Begrijpelijkheid	33
3.4.3 Overtuigingskracht	33
3.5 Deelvragen	33
4. Methode van onderzoek	35
4.1 Onderzoeksopzet	35
4.2 Proefpersonen	35

4.3 Onderzoeksmateriaal	36
4.3.1 Analyse van de stijl	37
4.3.2 Manipulatie	38
4.4 Pretest	39
4.5 Meetinstrument	41
4.5.1 Culturele achtergrond	42
4.5.2 Culturele betrokkenheid	42
4.5.3 Culturele oriëntatie	42
4.5.4 Accommodatie	43
4.5.5 Consequentiebetrokkenheid	44
4.5.6 Bronbeoordeling	44
4.5.7 Aantrekkelijkheid	45
4.5.8 Begrijpelijkheid	46
4.5.9 Overtuigingskracht	46
5. Resultaten	47
5.1 Beschrijvende statistieken	47
5.2 Univariate variantie-analyses	48
5.2.1 Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Aantrekkelijkheid	48
5.2.2 Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Begrijpelijkheid	49
5.2.3 Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Overtuigingskracht	49
5.3 Multivariate variantie-analyse	50
5.3.1 Effecten van Cultuurgroep op de mediërende variabelen	50
5.4 Correlaties tussen mediërende variabelen en afhankelijke variabelen	51
5.4.1 Correlaties tussen mediërende variabelen en Aantrekkelijkheid	53
5.4.2 Correlaties tussen mediërende variabelen en Begrijpelijkheid	54
5.4.3 Correlaties tussen mediërende variabelen en Overtuigingskracht	55
6. Conclusie & Discussie	58
6.1 Conclusie	58
6.2 Discussie	63

Bibliografie

Bijlagen:

Bijlage 1	Tekstversie 1 ‘Gereed of nie...’ in een funky stijl
Bijlage 2	Tekstversie 2 ‘Gereed of nie...’ in een niet-funky stijl
Bijlage 3	Vragenlijst pretest
Bijlage 4	Vragenlijst onderzoek

1 Inleiding

1.1 AIDS problematiek in Zuid-Afrika

Sinds het ontstaan van de Aids-epidemie zijn wereldwijd ongeveer zestig miljoen mensen met HIV/AIDS besmet. Alleen al in 2001 raakten er naar schatting vijf miljoen mensen geïnfecteerd met HIV. Een groot deel van die mensen leeft in Sub Sahara Afrika. Zuid-Afrika is een van de landen die met grote sociale en gezondheidsproblemen te maken heeft gekregen als gevolg van de schrikbarende hoge HIV/AIDS verspreiding onder de bevolking (www.aids.org.za). In 2002 zijn al meer dan drie miljoen mensen overleden aan de ziekte en eind 2003 waren ongeveer vijf miljoen Zuid-Afrikanen besmet met HIV/AIDS (UNAIDS, 2005). Dit is het hoogste aantal besmette personen binnen één land.

Een van de maatregelen om de groei van het aantal HIV/AIDS geïnfecteerde mensen in Zuid-Afrika te reduceren, is het geven van voorlichting. Met name Westerse voorlichting wordt ingezet om de kennis over het oplopen en voorkomen van HIV/AIDS te vergroten en een attitudeverandering ten aanzien van condoomgebruik tot stand te brengen. Deze voorlichting is tot op heden weinig effectief geweest (Van Dyk, 2001). Van Dyk (2001) stelt dat de Westers-georiënteerde educatie- en preventieprogramma's te weinig rekening houden met de verschillende culturele achtergronden en overtuigingssystemen van de lezers en daarom een kleine kans van slagen hebben.

In een rapport van de AIDS Foundation of South Africa (2000) wordt vermeld dat de resultaten van de campagnes en preventieprogramma's teleurstellend te noemen zijn. Swanepoel (2003) schrijft verder dat het ontwerp van voorlichtingsteksten in Zuid-Afrika een onontwikkeld vakgebied is.

1.2 Aanleiding tot het onderzoek

Systematisch wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van HIV/Aids-voorlichtingsteksten voor Afrikaanse lezers is nagenoeg niet voor handen (Kelly, 2001). Degelijk wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van HIV/Aids-voorlichtingsteksten is van groot belang, om na te gaan of de gebruikte voorlichtingsteksten succesvol zijn in de strijd tegen AIDS. Dit onderzoek werd opgezet om het tekort aan wetenschappelijk onderzoek

naar de effectiviteit van Afrikaanse HIV/Aids-voorlichtingsteksten aan te vullen, en in de hoop een bijdrage te kunnen leveren aan de strijd tegen HIV/AIDS in Zuid-Afrika.

Eerder onderzoek van Verwer (2003) heeft eveneens aanleiding gegeven tot dit onderzoek. Verwer (2003) heeft onderzoek gedaan naar de beoordeling van rationele versus affectieve argumentatie in HIV/Aids-voorlichtingsteksten door blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. De beoordeling van de teksten werd gemeten in termen van aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht. Bij de beoordeling van de rationeel versus affectief gekleurde teksten, werden geen significante cultuurafhankelijke verschillen gevonden tussen de blanke en kleurling Zuid-Afrikaanse tieners. Verwer (2003) schrijft dat een mogelijke oorzaak hiervan is dat tieners zich vaak kenmerken door een sterk individualistische oriëntatie, die wellicht een dominantere rol speelt bij het evalueren van teksten dan de culturele achtergrond. Mogelijk worden er wel significante cultuurafhankelijke verschillen gevonden bij een andere doelgroep dan tieners. Daarnaast schrijft ze dat het ontbreken van significante verschillen ook veroorzaakt kan zijn doordat andere tekstkenmerken dan rationeel versus affectief dominant waren bij de oordeelsvorming door de respondenten.

Om na te gaan of andere tekstkenmerken dan rationeel versus affectief wellicht een dominantere rol spelen bij de oordeelsvorming over HIV/Aids-voorlichtingsteksten door blanke en kleurling Afrikaanse lezers, is besloten het onderzoek van Verwer (2003) (min of meer) te repliceren. Hierboven staat 'min of meer' omdat er een aantal wijzigingen zijn aangebracht, waardoor het geen exacte replicatie is van het onderzoek van Verwer (2003). In dit onderzoek is gekozen om jongvolwassenen (studenten) te ondervragen in plaats van tieners, om na te gaan of er bij deze doelgroep wellicht wel significante cultuurafhankelijke verschillen worden gevonden. Verder is gekozen voor een ander tekstkenmerk dan rationele argumentatie versus affectieve argumentatie, namelijk voor een funky stijl versus een niet-funky stijl in de tekst. Dit is gedaan om na te gaan of het tekstkenmerk stijl een dominante rol speelt bij de oordeelsvorming door de respondenten en wellicht tot significante verschillen leidt. Dit onderzoek is in die zin een replicatie van het onderzoek van Verwer (2003), dat in beide onderzoeken het effect van een tekstkenmerk op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht is onderzocht bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende lezers. Voor een groot deel is de vragenlijst van Verwer (2003) dan ook gebruikt in dit onderzoek.

Eerder onderzoek van Saal (2003) is eveneens aanleiding geweest tot dit onderzoek. In het onderzoek van Saal (2003) werd nagegaan wat het effect is van *slang* in HIV/Aids-voorlichtingsteksten op de bronaantrekkelijkheid, brongeloofwaardigheid en de overtuigingskracht bij Afrikaanse tieners. Het primaire doel in het onderzoek van Saal (2003) was om te achterhalen of leerlingen met Afrikaans als eerste taal zich konden identificeren met de (Engelse) *slang* vorm in een HIV/Aids-voorlichtingstekst. De overeenkomsten tussen het onderzoek van Saal (2003) en dit onderzoek zijn de volgende. In beide onderzoeken spelen brongeloofwaardigheid, bronaantrekkelijkheid en overtuigingskracht een rol, het effect van het tekstkenmerk stijl wordt onderzocht, de respondenten hebben een Afrikaanse culturele achtergrond en beide onderzoeken zijn experimenten met een tussen-proefpersoon-ontwerp. De verschillen tussen het onderzoek van Saal en dit onderzoek betreft: de taal in de gebruikte voorlichtingsteksten (bij Saal (2003) volledig Engels, in dit onderzoek overwegend Afrikaans maar wel gemixt met Engelse woorden), de doelgroep (bij Saal (2003) tieners, in dit onderzoek studenten) en de onafhankelijke variabele (bij Saal (2003) het effect van (Engelse) *slang* en in dit onderzoek het effect van een (Afrikaans-Engelse) funky stijl).

1.3 EPIDASA-project

Vanuit zes universiteiten (waarvan drie in Nederland¹ en drie in Zuid-Afrika²) is een project opgestart om de kennis over de effectiviteit van HIV/Aids-voorlichtingsteksten te vergroten. Dit is het zogenaamde EPIDASA-project. EPIDASA staat voor: ‘Improving the Effectiveness of Public Information Documents on HIV/AIDS in South Africa’, en richt zich op de effectiviteitsproblemen en verbeteringsmogelijkheden van HIV/Aids-voorlichtingmateriaal in Zuid-Afrika.

In het kader van het EPIDASA-project zijn al verschillende onderzoeken gedaan naar de effecten van het ontwerp van documenten en naar de wijze waarop boodschappen kunnen worden aangepast aan de behoeften en voorkeuren van (multiculturele) doelgroepen. Net als de onderzoeken van Verwer (2003) en Saal (2003) werd ook dít onderzoek uitgevoerd in het kader van het EPIDASA-project.

---

¹ De drie Nederlandse Universiteiten die meewerken aan het EPIDASA-project zijn: Universiteit Twente, Universiteit van Tilburg en de Radboud Universiteit te Nijmegen.

² De drie Zuid-Afrikaanse Universiteiten die meewerken aan het EPIDASA-project zijn: University of South Africa, University of Pretoria en Stellenbosch University.

1.4 *loveLife* en het gebruik van een funky stijl

loveLife is een van de organisaties in Zuid-Afrika die actief HIV/AIDS voorlichting geeft in onder meer de vorm van geschreven teksten. De organisatie richt zich met name op tieners en jongvolwassenen omdat personen op deze leeftijd vaak seksueel actief worden/zijn en daardoor risicogroepen vormen om met HIV/AIDS geïnfecteerd te raken. Onlangs heeft *loveLife* de keus gemaakt om teksten in te zetten met een heel specifieke stijl om jongeren aan te spreken. Deze stijl kan omschreven worden als zeer afwisselend, levendig en informeel. Daarnaast maakt *loveLife* steeds meer gebruik van de Engelse taal binnen Afrikaanse teksten, waardoor een soort mix van het Afrikaans en Engels ontstaat (www.lovelife.org.za). In dit onderzoek wordt dit type stijl een ‘funky stijl’ genoemd (zie verder hoofdstuk 4 Methode). De vraag is of de keus voor een funky stijl in HIV/Aids-voorlichtingsteksten een goede keus is geweest. In dit onderzoek zal worden nagaan of HIV/Aids-voorlichtingsteksten met een funky stijl Zuid-Afrikaanse studenten meer aanspreekt dan een niet-funky stijl, en of daarbij verschillen bestaan tussen blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten

1.5 Ander onderzoek naar de effectiviteit van een funky stijl

Gelijktijdig met dit onderzoek heeft Ligthart (2005) onderzoek uitgevoerd, waarbij de funky stijl van een HIV/Aids-voorlichtingstekst is geëvalueerd door blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. Ligthart (2005) deed eveneens naar aanleiding van het onderzoek van Verwer (2003) onderzoek naar het effect van een tekstkenmerk op de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst door blanke en kleurling Afrikaans sprekende lezers. Ligthart (2005) koos voor dezelfde doelgroep als Verwer (2003), namelijk tieners, maar voor een ander tekstkenmerk dan rationeel versus affectief, namelijk stijl.

De verschillen tussen het onderzoek van Ligthart (2005) en dit onderzoek betreft de doelgroep (respectievelijk tieners tegenover studenten) en de gebruikte tekst (respectievelijk ‘Ek is ’n seksbom! tegenover ‘Gereed of nie...’). De oorspronkelijke teksten die zijn gebruikt in het onderzoek van Ligthart (2005) en in dit onderzoek zijn beide geproduceerd door *loveLife*. De overeenkomsten tussen het onderzoek van Ligthart (2005) en dit onderzoek betreft het onderzochte tekstkenmerk (in beide onderzoeken funky stijl) en de culturele achtergrond van de respondenten (in beide onderzoeken blank en kleurling Afrikaanssprekend). Beide onderzoeken vormen daarmee (min of meer) een replicatieonderzoek van Verwer (2003).

De reden dat is gekozen voor het tekstkenmerk stijl is dat de stijl van een tekst van groot belang kan zijn bij het overtuigingsproces. Stijl kan van invloed zijn op de aandacht die een lezer aan de tekst besteedt, de afweging van de argumenten en de acceptatie van de standpunten in de tekst (Hoeken, 1998) (zie verder hoofdstuk 2 Theoretisch kader). Naast stijl speelt de culturele achtergrond van de doelgroep ook een belangrijke rol in dit onderzoek. Er zullen twee Zuid-Afrikaanse cultuurgroepen worden betrokken in dit onderzoek om de stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst van *loveLife* te beoordelen. Blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten worden benaderd om te achterhalen in welke mate ze de stijl (een funky of een niet-funky stijl) van een HIV/Aids-voorlichtingstekst waarderen. Cultuurgroepen kunnen van elkaar verschillen op bijvoorbeeld de cultuurdimensie individualisme-collectivisme (Hofstede, 1991) en in de mate van culturele betrokkenheid (Gudykunst, 1991). In dit onderzoek worden vragen gesteld over de cultuurvariabelen individualisme versus collectivisme en de culturele betrokkenheid (zie verder hoofdstuk 2 Theoretisch kader). Dit is overgenomen uit het onderzoek van Verwer (2003): dit onderzoek is (min of meer) een replicatie is van haar onderzoek. Om de effectiviteit van een funky stijl in HIV/Aids-voorlichtingsteksten te onderzoeken bij lezers met verschillende culturele achtergronden, werd de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Wat is het effect van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid, en overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten?

De opbouw van dit onderzoeksverslag ziet er als volgt uit. In hoofdstuk 2 zal ik de theoretische achtergrond die ten grondslag ligt aan dit onderzoek bespreken. In hoofdstuk 3 zal ik de onderzoeksopzet behandelen, waarbij ik de hoofdvraag en de bijbehorende deelvragen zal uitwerken. Ik zal de methode van onderzoek bespreken in hoofdstuk 4. De resultaten van het onderzoek zal ik weergeven in hoofdstuk 5. Tot slot zal ik de conclusies uit het onderzoek, de beperkingen van het onderzoek en de aanbevelingen voor vervolgonderzoek in hoofdstuk 6 behandelen.

2 Theoretisch kader

In dit hoofdstuk begin ik in §2.1 met de bespreking van eerder onderzoek naar de relatie tussen de beoordeling van HIV/Aids-voorlichtingsteksten enerzijds en de culturele achtergrond van de lezer anderzijds. De onderzoeken van Verwer (2003), Saal (2003) en Ligthart (2005) zal ik hier bespreken. De twee hoofdconcepten cultuur en stijl zal ik uitwerken in respectievelijk §2.2 en §2.3. Daarna zal ik in §2.4 ingegaan op het (toenemende) gebruik van het Engels in Afrikaanse teksten. In §2.5 zal ik accommodatie bespreken. Het overtuigingsproces bij persuasieve teksten zal ik behandelen in §2.6. Tot slot zal ik in §2.7 de invloed van stijl op het overtuigingsproces bespreken.

2.1 Eerder onderzoek

2.1.1 Onderzoek van Verwer (2003)

Verwer deed in 2003 onderzoek naar de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht van twee HIV/Aids-voorlichtingsteksten onder blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. De twee teksten onderscheidden zich van elkaar op grond van het type argumentatie dat werd gebruikt. In de ene tekst werd rationele argumentatie gebruikt om de lezer te overtuigen en in de andere tekst werd affectieve argumentatie gebruikt om de lezer te overtuigen.

Er werd een experiment opgezet met een tussenproefpersoon-ontwerp, waarbij 65 tieners (blanke en kleurling) de rationeel gekleurde voorlichtingstekst beoordeelden en 67 tieners (blanke en kleurling) de affectief gekleurde voorlichtingstekst beoordeelden. Er werden geen significante cultuurafhankelijke verschillen gevonden bij de beoordeling van de beide tekstversies op aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht.

Zoals eerder genoemd in hoofdstuk 1, geeft Verwer (2003) als mogelijke reden hiervoor dat tieners vaak sterk individualistisch georiënteerd zijn. Dit is mogelijk van grotere invloed geweest bij het evalueren van de teksten dan de culturele achtergrond van de tieners.

Daarnaast is het volgens Verwer (2003) wellicht interessant om in vervolgonderzoek te werken met andere tekstenkenmerken (dan rationeel versus affectief), gezien er wel verschillen in evaluatie zijn gevonden tussen blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. Deze verschillen waren echter onafhankelijk van de gebruikte tekstversies. Het onderzoek van Verwer (2003) vormde de aanleiding tot dit onderzoek.

In dit onderzoek is een soortgelijk experiment uitgevoerd, waarbij echter is gekozen voor een andere leeftijdsgroep dan tieners (namelijk jongvolwassenen) en een ander tekstkenmerk dan rationele versus affectieve argumentatie (namelijk stijl). Dit is gebeurd op basis van de aanbevelingen van Verwer (2003). Dit onderzoek richt zich op de evaluatie van twee HIV/Aids-voorlichtingsteksten geschreven in een verschillende stijl (een funky stijl versus een niet-funky stijl) voor blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. De overeenkomst tussen het onderzoek van Verwer (2003) en dit onderzoek is dat beide onderzoeken de relatie tussen de culturele achtergrond van de lezer enerzijds en de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst anderzijds bestuderen. Hierbij wordt de beoordeling van de voorlichtingstekst in beide onderzoeken gemeten in termen van aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht. In beide onderzoeken worden dezelfde cultuurgroepen betrokken, namelijk blanke en kleurling Afrikaans sprekende lezers.

2.1.2 Onderzoek van Saal (2003)

Saal (2003) deed, net als Verwer (2003), onderzoek naar het effect van een tekstkenmerk op de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst bij Afrikaans sprekende tieners. Hij probeerde in zijn onderzoek vast te stellen welk effect het gebruik van *slang* in *loveLife* HIV/Aids-voorlichtingsteksten heeft op de bronaantrekkelijkheid, brongeloofwaardigheid en de overtuigingskracht bij Afrikaanse tieners. *Slang* kan gedefinieerd worden als de informele, karakteristieke uitdrukkingen van een bepaalde groep (van Dale Groot Elektronisch Woordenboek Hedendaags Nederlands, 1997). Het verschil tussen de onderzoeken van Verwer (2003) en Saal (2003), is dat Verwer (2003) het effect van rationele versus affectieve argumentatie op de beoordeling van Afrikaanse HIV/Aids-teksten onderzocht en dat Saal (2003) het effect van *slang* op de beoordeling van Engelse HIV/Aids-teksten onderzocht. Overeenkomsten waren dat in beide onderzoeken Afrikaans sprekende tieners als respondenten werden gebruikt en dat de variabelen bronaantrekkelijkheid, brongeloofwaardigheid en overtuigingskracht een rol speelden.

Saal (2003) merkt op dat *loveLife* vaak gebruik maakt van *teenager slang*, terwijl er geen gepubliceerde studies zijn die hebben uitgewezen dat jongeren deze taalvorm daadwerkelijk overtuigend vinden. Om hier een antwoord op te krijgen, werd een experiment opgezet. In het experiment van Saal (2003) werden twee *loveLife* HIV/Aids-voorlichtingsteksten (één in *slang* en één in standaard Engels) getest, om na te gaan wat het effect van *slang* is op de bronaantrekkelijkheid en –geloofwaardigheid en om na te gaan of het gebruik van *slang*

ervoor zorgt dat lezers de schrijver als hun gelijke (groepsgeenoot) zullen beschouwen. Het primaire doel van het experiment was om te bepalen of Afrikaanse scholieren met als eerste taal Afrikaans, zich kunnen identificeren met de Engelse *slang* zoals *loveLife* die gebruikt in haar voorlichtingsmateriaal. In het onderhavige onderzoek wordt eveneens aan de respondenten gevraagd in welke mate zij zich kunnen identificeren met het (Engelse) taalgebruik in de voorlichtingsteksten en of het taalgebruik hetzelfde is als de taal die zij spreken.

Saal (2003) schrijft dat *loveLife* het gebruik van *slang* in voorlichtingsteksten baseert op de veronderstelling van hoe de Zuid-Afrikaanse jeugd praat. Voor een theoretische verklaring voor het gebruik van *slang* verwijst Saal (2003) naar Giles (1973) die in zijn 'Communication Accommodation Theory' (zie verderop voor uitgebreide informatie) een verklaring geeft voor spraakverschuivingen in sociale interacties. Zo is spraakconvergentie een strategie waarbij individuen hun taalgebruik aan elkaar aanpassen om sociale integratie of identificatie te bewerkstelligen (Street & Hopper, 1982; Giles e.a., 1987, geciteerd in Saal (2003)). Spraakconvergentie kan leiden tot gevoelens van overeenkomst, wat op haar beurt weer de aantrekkelijkheid van de bron kan verhogen (Saal, 2003).

loveLife veronderstelt dat de Zuid-Afrikaanse jeugd veel *slang* toepast in haar eigen taalgebruik en zich daarom goed zou kunnen identificeren met de *slang* in de voorlichtingsteksten. Dit zou moeten leiden tot een grotere bronaantrekkelijkheid van *loveLife* bij de Zuid-Afrikaanse jeugd. De vraag of een grotere bronaantrekkelijkheid ook leidt tot een grotere brongeloofwaardigheid is moeilijk te beantwoorden, omdat er nogal wat tegenstrijdige resultaten zijn gevonden in onderzoeken naar de relatie tussen bronaantrekkelijkheid en brongeloofwaardigheid (Saal, 2003). In het onderzoek van Saal (2003) werd *slang* vergeleken met standaard Engels. Linguïstische studies hebben uitgewezen dat vormen van niet-standaard taalgebruik (bijvoorbeeld *slang*) vaak worden gestereotypeerd. Als die stereotypering negatief is, wordt er vaak ook een negatief oordeel over de schrijver gevormd. Standaard taalgebruik wordt vaak gezien als de algemeen aanvaarde taalvorm. Schrijvers die standaardtaal gebruiken, zouden door de lezer als meer competent kunnen worden beschouwd dan bijvoorbeeld schrijvers die *slang* gebruiken.

Saal (2003) deed een experiment met 66 Afrikaanse middelbare scholieren met een gemiddelde leeftijd van 15 jaar. De scholieren spraken Afrikaans als eerste taal en Engels als tweede taal. Er werden twee Engelse HIV/Aids-voorlichtingsteksten gebruikt in het experiment: een oorspronkelijke *loveLife* tekst in Engelse *slang* vorm en een herschreven tekst in standaard Engels. Twee klassen van 33 leerlingen werden betrokken in het experiment. Eén klas diende als experimentele groep en beoordeelde de *slang* tekstversie en de andere klas diende als controle groep en beoordeelde de tekstversie met standaard Engels. Door problemen met het meetinstrument (een zelf geconstrueerde vragenlijst) werden er geen eenduidige resultaten verkregen. De variabele bron geloofwaardigheid ($\alpha=0.35$) bleek niet voldoende betrouwbaar te zijn. Daarnaast werden de vragen over identificatie met het taalgebruik in de tekst verschillend geïnterpreteerd door de scholieren die de *slang* versie lazen en de scholieren die de standaard Engels versie lazen. Dit is mogelijk de reden dat er geen tot weinig interactie werd gevonden tussen taalvorm (*slang* of standaard Engels) en taalgebruikidentificatie. Saal (2003) schrijft dat vervolgonderzoek met een verfijnd meetinstrument om taalgebruikidentificatie te meten noodzakelijk is om na te gaan of er interactie is tussen taalvorm en taalgebruikidentificatie bij Zuid-Afrikaanse tieners. Saal (2003) doet verder geen uitspraken over de manier waarop het meetinstrument verfijnd zou moeten worden.

Dit onderzoek naar het effect van funky taalgebruik sluit in zijn opzet nauw aan bij het onderzoek van Saal (2003). In beide onderzoeken wordt het effect van stijl op de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst door Afrikaans sprekende lezers bestudeerd. In dit onderzoek zal een originele tekst van *loveLife* (in een funky stijl) en een herschreven tekstversie daarvan (in een niet-funky stijl) worden geëvalueerd. De originele tekst is een Afrikaanse tekst met daarbinnen Engelse woorden en zinsconstructies. De mix van het Afrikaans en het Engels, samen met de informele en levendige toon in de originele tekst, wordt in dit onderzoek aangeduid als een funky stijl. Uit persoonlijke communicatie met Prof. Dr. L.G. de Stadler is naar voren gekomen dat de mix van het Afrikaans en Engels onder Zuid-Afrikaners ook wel wordt aangeduid als 'Engfrikaans'. In dit onderzoek zal echter gesproken worden over een funky stijl. In de herschreven tekstversie is al het Engels verwijderd en vervangen door het Afrikaans, waardoor de mix van het Afrikaans en het Engels in de tekst verdwijnt. Daarnaast is de herschreven tekst minder formeel en minder levendig geschreven. De herschreven tekstversie is dus geschreven in een niet-funky stijl. Een belangrijk verschil met het onderzoek van Saal (2003), is dat in dit onderzoek Afrikaanse

teksten (met in één versie een aantal Engelse woorden) worden gebruikt waarbij het effect van een funky stijl wordt onderzocht, in plaats van Engelse teksten waarbij het effect van *slang* wordt onderzocht. Daarnaast zijn de respondenten geen tieners (zoals bij Saal (2003)) maar studenten van 18 tot en met 25 jaar.

2.1.3 Onderzoek van Ligthart (2005)

Zoals vermeld in hoofdstuk 1 heeft Ligthart (2005) eveneens onderzoek gedaan naar het effect van een funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht van de tekst. Ligthart (2005) baseerde haar onderzoek ook grotendeels op het onderzoek van Verwer (2003). In plaats van het tekstkenmerk rationele versus affectieve argumentatie te evalueren, koos Ligthart (2005) voor het tekstkenmerk funky stijl, wat ook in dit onderzoek gebeurt. Ligthart (2005) heeft dezelfde doelgroep ondervraagd als Verwer (2003), namelijk tieners. De doelgroep in dit onderzoek (studenten) verschilt dus van de doelgroep in het onderzoek van Ligthart (2005). Daarnaast verschillen de gebruikte teksten in beide onderzoeken. De tekst in het onderzoek van Ligthart (2005) ('Ek is 'n seksbom!') is geschreven voor tieners en de tekst die werd gebruikt in dit onderzoek ('Gereed of nie...') voor jongvolwassenen. In het onderzoek van Ligthart (2005) werden, net als bij Verwer (2003), geen significante cultuurafhankelijke verschillen gevonden. De oorzaak daarvan kan zijn dat Ligthart (2005) dezelfde doelgroep (tieners) heeft ondervraagd als Verwer (2003) (zie bij onderzoek van Verwer (2003)). Mogelijk worden er in dit onderzoek naar het effect van een funky stijl op de beoordeling van de tekst wel significante cultuurafhankelijke verschillen gevonden, omdat in dit onderzoek studenten zijn ondervraagd in plaats van tieners. Wellicht hebben studenten een beter idee over welke stijl ze meer of minder aantrekkelijk vinden dan tieners. Het is mogelijk dat een bepaalde mate van taalgevoeligheid aanwezig moet zijn bij de lezer om significante cultuurafhankelijke verschillen te kunnen vinden.

2.2 Cultuur

De voorlichtingsteksten die werden gebruikt in dit onderzoek zijn bedoeld voor Zuid-Afrikaanse jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot en met 24 jaar. Binnen deze Zuid-Afrikaanse doelgroep bestaan verschillende cultuurgroepen. De groepen die in dit onderzoek werden betrokken zijn blanke en kleurlijke Afrikaans sprekende studenten. Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen of deze groepen verschillen in de evaluatie van de teksten.

Hofstede (1991) introduceerde vijf cultuurdimensies om culturen te onderscheiden namelijk: Machtsafstand, Individualisme - Collectivisme, Masculiniteit - Femininiteit, Onzekerheidsvermijding en Lange termijnnoriëntatie - Korte termijnnoriëntatie. In dit onderzoek werd nagegaan in welke mate de blanke en kleurling studenten verschillend scoorden op de dimensie Individualisme - Collectivisme. Deze cultuurdimensie is gebruikt omdat dit onderzoek (min of meer) een replicatieonderzoek is van Verwer (2003) en zij de dimensie Individualisme - Collectivisme hanteert in haar onderzoek. Verwer (2003) schrijft dat ze de cultuurdimensie individualisme versus collectivisme hanteert, in navolging van Han en Shavitt (1994), als centraal concept voor begrip van culturele waarden, sociale systemen en culturele patronen. Verder verwijst Verwer (2003) naar Gudykunst (1991) die eveneens het belang bevestigt van de dimensie individualisme-collectivisme bij het begrijpen van overeenkomsten en verschillen in de perceptie van communicatie door mensen met verschillende culturele achtergronden. Volgens Gudykunst (1991) kunnen verschillen in culturele oriëntatie leiden tot verschillende percepties van tekstuele informatie. Verwer (2003) schrijft wel dat de vier andere cultuurdimensies ook van belang kunnen zijn bij de perceptie van tekstuele communicatie maar betrok deze dimensies niet in haar onderzoek. Zowel Gudykunst (1991) als Han en Shavitt (1994) beschouwen de dimensie individualisme versus collectivisme als centraal concept voor onder meer culturele waarden.

2.2.1 Cultuurdimensie Individualisme - Collectivisme

Cultuurgroepen kunnen meer individualistisch of meer collectivistisch georiënteerd zijn. Anders gezegd: leden van een cultuurgroep kunnen het belang van de eigen 'ik' boven het belang van de groep stellen (individualisme) of juist het belang van de eigen groep boven het belang van de eigen 'ik' stellen (collectivisme). Wanneer onderlinge banden tussen individuen los zijn, is een samenleving individualistisch: iedereen wordt geacht enkel voor zichzelf en voor zijn/haar naaste familie te zorgen. Wanneer individuen vanaf hun geboorte opgenomen zijn in hechte groepen, die hun in ruil voor onvoorwaardelijke loyaliteit levenslang bescherming bieden, is een samenleving collectivistisch (Hofstede, 1991).

2.2.2 Horizontaal- en Verticaal Individualisme –en Collectivisme

Uit onderzoek van Singelis (1995) blijkt dat de concepten individualisme en collectivisme verder gecategoriseerd kunnen worden naar horizontaal –en verticaal individualisme en horizontaal –en verticaal collectivisme. Horizontaal verwijst naar de mate waarin men

zichzelf hiërarchisch gezien als gelijk ziet aan de ander. Verticaal verwijst naar de mate waarin een individu zichzelf hiërarchisch gezien als ongelijk ziet aan de ander. In horizontaal individualistische culturen ziet men zichzelf als autonoom individu, maar men ziet zichzelf wel als gelijk aan de ander. In verticaal individualistische culturen ziet men zichzelf ook als autonoom individu, maar men ziet zichzelf als (hiërarchisch) ongelijk aan de ander. In horizontaal collectivistische culturen beschouwt men zichzelf als deel van een collectief en ziet men zichzelf als gelijk aan de ander. In een verticaal collectivistische cultuur beschouwt men zichzelf ook als deel van het collectief, maar ziet men zichzelf als ongelijk aan de ander. De studenten in het onderhavige onderzoek kregen een vragenlijst van Singelis (1995) voorgelegd met vragen over horizontaal individualisme en- collectivisme en verticaal individualisme en- collectivisme. In het onderzoek van Verwer (2003) werd de vragenlijst van Gudykunst (1991) gebruikt om op individueel niveau de culturele oriëntatie (op de dimensie individualisme versus collectivisme) van de proefpersonen te achterhalen. In het onderzoek van Verwer (2003) kwamen geen significante verschillen naar voren tussen blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners wat betreft individualisme en collectivisme (culturele oriëntatie). Binnen het EPIDASA-project zijn meerdere onderzoekers op dit probleem gestuit.

De Stadler (2005) geeft voorbeelden van onderzoek binnen het EPIDASA-project, waarbij geen significante verschillen of onverwachte verschillen werden gevonden in culturele oriëntatie op de dimensie individualisme – collectivisme tussen respondenten met verschillende culturele achtergronden. Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van significante verschillen in culturele oriëntatie is volgens de Stadler (2005) dat de respondenten jonge mensen waren (bijvoorbeeld studenten van verschillende universiteiten). De jonge respondenten geven mogelijk zeer neutrale antwoorden op vragen over hun waarden, normen en attitudes, omdat ze graag aan een soort algemene norm voor jonge mensen in Zuid-Afrika willen voldoen. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat respondenten het moeilijk vinden om te reflecteren over diepgewortelde waarden, normen en attitudes die verband houden met hun eigen cultuur. Deze mogelijke verklaringen voor het uitblijven van significante verschillen in culturele oriëntatie moeten echter eerst grondig worden onderzocht. Duidelijk is dat het noodzakelijk is om een meetinstrument voor culturele oriëntatie te ontwikkelen, dat betere en meer consistente resultaten geeft dan de meetinstrumenten die nu voor handen zijn (de Stadler, 2005). Ook Murray-Johnson e.a. (2003) geven aan dat er preciezer meetinstrumenten nodig zijn om de culturele oriëntatie te kunnen vaststellen.

Er is in dit onderzoek gekozen om de vragenlijst van Singelis (1995) (in plaats van Gudykunst (1991)) te gebruiken om de mate van individualisme dan wel collectivisme te meten bij de proefpersonen, omdat Verwer (2003) aan de hand van de vragenlijst van Gudykunst (1991) geen significante verschillen heeft gevonden tussen blanke en kleurling Zuid-Afrikaanse tieners. Wellicht worden er wel significante verschillen (wat betreft individualisme en collectivisme) gevonden tussen blanke en kleurling Afrikaans sprekende proefpersonen aan de hand van de vragenlijst van Singelis (1995).

2.2.3 Culturele betrokkenheid

De dimensie Individualisme-Collectivisme heeft betrekking op de culturele oriëntatie van leden van een cultuurgroep. Naast de culturele oriëntatie is nog een ander concept van belang bij het vaststellen van de culturele identiteit van een persoon, namelijk iemands culturele betrokkenheid. De culturele betrokkenheid verwijst naar de mate waarin men zich betrokken voelt bij de eigen cultuur (Gudykunst, 1991). In dit onderzoek wordt de culturele identiteit van de proefpersonen in de eerste plaats gemeten op basis van de dimensie individualisme versus collectivisme. Een persoon kan dus meer individualistisch of meer collectivistisch zijn. Daarnaast wordt culturele identiteit hier geoperationaliseerd in termen van culturele betrokkenheid, die beschrijft in welke mate een persoon individualistisch of collectivistisch is. In dit onderzoek zijn een tiental vragen gesteld over de culturele betrokkenheid (naar voorbeeld van Gudykunst) aan de Zuid-Afrikaanse studenten. De variabele culturele betrokkenheid is in navolging van het onderzoek van Verwer (2003) betrokken in dit onderzoek.

2.3 Stijl

De keuzes die een schrijver maakt om zijn gedachten vorm te geven, bepalen de stijl van een boodschap (Burger en De Jong, 1997). In dit onderzoek worden twee teksten gebruikt met elk een verschillende stijl, namelijk een funky stijl en een niet-funky stijl. De funky stijl is een stijl met Engelse woorden –en zinsconstructies binnen een Afrikaanse tekst. De niet-funky stijl is een stijl waarbij er uitsluitend gebruik wordt gemaakt van Afrikaanse woorden -en zinsconstructies.

Volgens Steehouder e.a. (1992) is het van belang dat de schrijver in overweging neemt of de stijlkeuze adequaat is gezien het communicatieve doel. De lezer heeft een bepaalde verwachting rondom stijl afhankelijk van het onderwerp van de tekst en de bron die het geschreven heeft. Een serieus onderwerp vraagt om een andere stijl dan een luchtig onderwerp en van een politicus verwacht men een andere stijl dan van een romanschrijver. De stijlkeuze moet dus communicatief doelmatig zijn. Er bestaan twee criteria voor een communicatief doelmatige stijlkeuze:

- De formulering moet begrijpelijk zijn; de lezers voor wie de tekst bedoeld is, moeten zonder onnodige moeite kunnen achterhalen wat er bedoeld wordt.
- De formulering moet passend zijn; woordkeus en zinsbouw moeten geschikt zijn voor de situatie waarin de tekst moet functioneren (Steehouder e.a., 1992).

Steehouder e.a. (1992) groeperen de stijlkenmerken rond zes stijldimensies omdat het aantal kenmerken van woord- en zinsbouw (taalgebruik) dat invloed heeft op de stijl bijna onbeperkt is. De zes stijldimensies zijn de volgende:

- Uiterlijke structuur
- Moeilijkheid
- Exactheid
- Informatiedichtheid
- Levendigheid
- Afstandelijkheid

In dit onderzoek zijn met name de laatste twee dimensies (Levendigheid en Afstandelijkheid) van belang. De reden daarvoor is de specifieke stijl, de funky stijl, die *loveLife* toepast in haar huidige HIV/Aids-voorlichtingsteksten voor Afrikaanse jongeren. Deze stijl onderscheidt zich met name door het informele (Afstandelijkheid) en het levendige, afwisselende (Levendigheid) taalgebruik in combinatie met het gebruik van Engelse woorden en zinsconstructies in een Afrikaanse tekst.

2.4 Engels in Afrikaanse teksten

Carstens (1994) schrijft dat binnen de elf officiële talen die Zuid-Afrika rijk is, het Engels een steeds sterkere positie in beslag heeft genomen. In de politiek is het Engels zelfs al tot de voertaal uitgroeid. Dit betekent echter niet dat de rol van het Afrikaans nauwelijks

betekenis meer heeft en dat de taal geen toekomstmogelijkheden meer zou hebben. Er bestaan 6 miljoen moedertaalsprekers van het Afrikaans (blanken en kleurlingen), waarmee de taal op de derde plaats komt in Zuid-Afrika, na de zogeheten zwarte talen isiZulu en isiXhosa. Dit betekent dat het Afrikaans ruim voor het Engels staat, dat 3,7 miljoen moedertaalsprekers heeft en daarmee op een gedeelde vijfde plaats terechtkomt. Daarbij komt dat er in Zuid-Afrika nog ongeveer 10 miljoen tweede taalsprekers van het Afrikaans zijn. Het Afrikaans is zodoende een taal die binnen alle etnische groeperingen door aanzienlijke groepen gesproken of op zijn minst begrepen wordt, aldus Carstens (1994). Onder meer in het wetenschappelijk onderwijs, de gedrukte media en literatuur is de taal zeer prominent aanwezig en speelt het Afrikaans nog altijd een grote rol.

Carstens (1994) spreekt zich nadrukkelijk uit tegen het veelvuldige gebruik van rechtstreeks uit het Engels overgenomen woorden en uitdrukkingen in het hedendaagse Afrikaans. Voorbeelden die hij geeft: 'Moenie panic nie', 'Ek kan nie meer cope nie' en 'commitment'. Het is Carstens een doorn in het oog en wellicht heeft hij een groot aantal medestanders. Het vermoeden bestaat dat het toenemende gebruik van het Engels in Afrikaanse teksten lang niet door iedereen wordt gewaardeerd. Dat is wellicht ook het geval bij voorlichtingsteksten over HIV/AIDS. In dit onderzoek wordt aan de Afrikaanse studenten gevraagd in welke mate ze de mix van het Afrikaans met het Engels begrijpen en waarderen en of ze zich kunnen identificeren met het taalgebruik.

2.5 Accommodatie

Thanasoulas (1999) schrijft dat iedereen er zich van bewust is dat ons taalgebruik in een oogwenk kan veranderen, afhankelijk van de context, het onderwerp, de gesprekspartner en het doel van de interactie. De mate waarin iemand zijn/haar taalgebruik wil aanpassen aan de context is accommodatie. De Accommodatietheorie (Thanasoulas, 1999) beschrijft enerzijds de mate waarin taal van invloed is op ons leven, resulterend in het onderhouden of mislukken van relaties tussen mensen, anderzijds geeft accommodatie theorie nuttig inzicht in het voorkomen van verscheidene taalvarianten om verschillende percepties van de sprekers ervan op te roepen.

Accommodatie theorie richt zich op de interactieve aspecten van communicatie en benadrukt de 'onderhandelende aard' ervan. Thanasoulas (1999) noemt vier sociaal psychologische

theorieën die samen de Accommodatie theorie vormen en verklaren waarom mensen hun taalgebruik aanpassen (of juist niet) aan het taalgebruik van de spreker. Het aanpassen van het taalgebruik kan door middel van convergentie en divergentie. Bij convergentie passen individuen hun taalgebruik aan om overeenkomsten in taalgebruik met de gesprekspartner te benadrukken. Bij divergentie benadrukken gesprekspartners juist hun verbale verschillen om zich te onderscheiden van elkaar. De vier sociaal psychologische theorieën die Thanasoulas (1999) noemt zijn: *similarity-attraction*, *social exchange*, *causal attribution* en *Tajfel's theory of intergroup distinctiveness*.

In de *similarity-attraction* theorie wordt gesteld dat hoe meer onze attitudes en overtuigingen overeenkomen met die van (bepaalde) andere personen, des te waarschijnlijker is het dat we hen aantrekkelijk zullen vinden. Een voorbeeld hiervan is het uiten van affectieve taal waarbij personen verbaal en non-verbaal convergeren, om te kennen te geven dat ze op dezelfde golflengte zitten en een goede relatie willen onderhouden met elkaar (Thanasoulas, 1999).

In de *social exchange* theorie wordt verondersteld dat gesprekspartners een pakket 'interpretatieve methodes' delen waardoor de spreker zijn/haar intenties kan encoderen en de luisteraar ze correct kan interpreteren. Daarnaast wordt in de *social exchange* theorie verondersteld dat personen voorafgaand aan het spreken de opbrengsten en kosten proberen te beoordelen van het aanpassen van hun taalgebruik. Hoe meer convergentie op zal leveren voor een individu, des te waarschijnlijker is het dat het taalgebruik zal worden aangepast (Thanasoulas, 1999).

In de *Causal attribution* theorie wordt verondersteld dat we tijdens interactie met anderen, bezig zijn met een 'interpretatief proces' waarbij individuen worden beoordeeld op basis van de mogelijke motieven voor hun gedrag. Volgens deze theorie wordt convergentie niet altijd als positief gezien. Wanneer de intenties van sprekers die convergeren negatief worden beoordeeld, zal convergentie niet als positief worden beoordeeld door de luisteraars (Thanasoulas, 1999).

Binnen de context van de *theory of intergroup distinctiveness* veronderstelt *Tajfel* het volgende: wanneer verschillende groepen in contact komen met elkaar, zijn ze geneigd zich te vergelijken met elkaar op het gebied van bekwaamheden, bezittingen, eigenschappen, successen etc. Deze sociale-intergroep-vergelijkingen zullen individuen helpen bij het vormen

van hun groepsimago, waardoor de groep zich positief kan onderscheiden van andere groepen. Divergentie kan een belangrijke strategie zijn voor groepsleden die zich willen onderscheiden van leden van andere groepen (Thanasoulas, 1999).

In dit onderzoek werden ook vragen gesteld over accommodatie. De organisatie *loveLife* past haar taalgebruik in de HIV/Aids-voorlichtingsteksten aan door een funky stijl te gebruiken. Dit is een vorm van convergentie omdat *loveLife* veronderstelt met funky taalgebruik de taal van jongeren te benaderen. Of dit de effectiviteit van en de waardering voor de teksten ten goede komt is nog maar de vraag. Zoals eerder vermeld, wordt convergentie lang niet altijd positief beoordeeld (Thanasoulas, 1999). Om te achterhalen hoe de studenten het convergeren van taalgebruik beoordelen, werd hun onder meer gevraagd in welke mate ze het waardeerden dat leden van andere cultuurgroepen en leeftijdsgroepen hun taalgebruik aanpassen aan dat van henzelf.

2.6 Overtuigingsproces bij persuasieve teksten

Volgens Hoeken (1998) kan, naast inhoud, structuur en illustraties, stijlkeuze eveneens van invloed zijn op het overtuigingsproces. Hoeken (1998) introduceerde het A3 model voor de verwerking van persuasieve teksten waarbij de drie A's staan voor: *Aandacht*, *Afweging* en *Acceptatie*. Het model heeft als uitgangspunt dat lezers drie beslissingen nemen bij de verwerking van persuasieve teksten. Willen de lezers *Aandacht* besteden aan de tekst, *wegen* ze de argumenten zorgvuldig *Af* en *Accepteren* ze het standpunt van de tekst?

2.6.1 Aandacht

De *Aandacht* die de lezer aan een tekst besteedt hangt af van de hoeveelheid cognitieve energie die op een bepaald moment beschikbaar is en de interessantheid van een tekst. Of een tekst interessant wordt gevonden is afhankelijk van de voorkennis, de consequentiebetrokkenheid en de waardebetrokkenheid bij de lezer. Zo is een tekst met nieuwe informatie die aansluit bij de voorkennis van de lezer interessant. Ook een tekst met een onderwerp dat *vérstrekkende* gevolgen heeft voor de lezer wordt als interessant ervaren. Als derde kan de waardebetrokkenheid meespelen bij het beoordelen van een tekst op interessantheid. Wanneer het standpunt in de tekst tegen alles in gaat waar de lezer waarde aan hecht, dan kan hij besluiten om de tekst te negeren (Hoeken, 1998).

In dit onderzoek zijn vragen gesteld aan de studenten over de consequentiebetrokkenheid (de mate van betrokkenheid bij het onderwerp HIV/AIDS en de mate waarin de respondent de consequenties daarvan belangrijk vindt). Er werd onder meer gevraagd of AIDS een ernstig onderwerp voor de respondent is en of het een belangrijk onderwerp voor de respondent is. De variabele consequentiebetrokkenheid werd betrokken in dit onderzoek in navolging van het onderzoek van Verwer (2003). De variabele consequentiebetrokkenheid hangt mogelijk samen met de mate van aantrekkelijkheid (een van de afhankelijke variabelen in dit onderzoek) van de tekst. Het is waarschijnlijk dat een persoon die zich betrokken voelt bij het onderwerp HIV/AIDS en de consequenties daarvan belangrijk vindt, een tekst met als onderwerp HIV/AIDS aantrekkelijker vindt dan een persoon die zich niet betrokken voelt bij het onderwerp HIV/AIDS.

2.6.2 Afweging

Bij de beslissing van de lezer om de argumenten zorgvuldig *Af te wegen* zijn twee factoren van belang. Naarmate lezers er zekerder van willen zijn dat hun attitude correct is, zijn ze meer geneigd om energie te steken in een zorgvuldige evaluatie van de argumenten (*het voldoende zekerheidsprincipe*). De tweede factor die van belang is bij de beslissing van de lezer voor het (zorgvuldig) afwegen van de argumenten is de volgende. Naarmate het lezers minder moeite kost om de argumenten zorgvuldig te evalueren, zijn ze meer geneigd om dat te doen (*minste-moeite-principe*). Net als bij *Aandacht* zijn de voorkennis en consequentiebetrokkenheid bij *Afweging* van belang. Daarnaast speelt de bestaande attitude van de lezer ten aanzien van het onderwerp en de standpunten in de tekst een belangrijke rol. Wanneer een standpunt in een tekst in strijd is met de bestaande attitude van de lezer en waarvan de lezer overtuigd is dat deze correct is, zal er geen zorgvuldige afweging van de argumenten plaatsvinden. Als het standpunt overeenkomt met de bestaande attitude van de lezer, zal hij evengoed geen zorgvuldige afweging van argumenten toepassen omdat hij de argumenten zo goed als bekend veronderstelt en dit zorgvuldige afweging overbodig maakt. Alleen als de lezer neutraal staat ten opzichte van een standpunt en de correctheid niet duidelijk is, zal een zorgvuldige afweging van argumenten plaatsvinden (Hoeken, 1998). Zoals eerder vermeld in 2.6.1, werden in dit onderzoek vragen gesteld over consequentiebetrokkenheid in navolging van het onderzoek van Verwer (2003). Het is waarschijnlijk dat een persoon met een hoge mate van consequentiebetrokkenheid meer aandacht voor de tekst zal hebben en meer geneigd zal zijn de argumenten zorgvuldig af te wegen dan een persoon met een lage mate van consequentiebetrokkenheid (Hoeken, 1998).

Personen met een lage mate van consequentiebetrokkenheid zullen eerder geneigd zijn om een oordeel te vormen op basis van vuistregels en perifere cues (zie verder 2.6.3).

2.6.3 Acceptatie

Of de lezer een standpunt in een tekst *Accepteert* hangt af van twee aspecten van het oordeel dat de lezer vormt: de aard van het oordeel: een standpunt is correct of incorrect en de zekerheid over het oordeel: een standpunt is mogelijk, waarschijnlijk of zeker correct/incorrect. Door middel van de argumentevaluatie wordt de aard (positief of negatief) van het oordeel bepaald. De zekerheid over het oordeel wordt beïnvloed door de manier waarop de informatie en argumenten verwerkt zijn voorafgaand aan het oordeel.

Een mogelijkheid is om de argumentatie zorgvuldig af te wegen; dit heet systematische verwerking (Heuristic-Systematic Model van Chaiken) of verwerking via de centrale route (Elaboration Likelihood Model van Petty en Cacioppo). Een andere mogelijkheid is om op basis van vuistregels of perifere cues (woorden/beelden die een positief of negatief gevoel oproepen) een oordeel te vormen, dit wordt heuristische verwerking (Heuristic-Systematic Model) of verwerking via de perifere route (Elaboration Likelihood Model) genoemd. Systematische verwerking leidt tot meer zekerheid over de (in)correctheid van het oordeel dan heuristische verwerking (Hoeken, 1998).

2.7 Stijl en het overtuigingsproces

2.7.1 Stijl en Aandacht

Hoeken (1998) beweert dat de stijl in een persuasieve tekst aan de verwachting van de lezer moet voldoen om effectief te zijn bij het overtuigingsproces. Hoe kan stijl van invloed zijn bij de vraag of de lezer wel of geen aandacht besteedt aan de tekst? Door middel van stijl kan men de relevantie van de informatie benadrukken. Voorbeelden hiervan zijn het direct aanspreken van de lezer en het gebruik maken van vragen in de tekst. Dit kan de lezer prikkelen om aandacht aan de tekst te besteden. Zoals eerder beschreven in paragraaf 2.3 over stijl, speelt de stijldimensie Afstandelijkheid (mate van direct aanspreken, variërend van informeel tot formeel) een rol in dit onderzoek. De funky stijl is namelijk een zeer informele stijl, waarbij de lezer zeer direct wordt aangesproken en de niet-funky stijl is een meer formele stijl, waarbij de lezer minder direct wordt aangesproken.

Zoals Hoeken (1998) schrijft kan het direct aanspreken van de lezer, de lezer prikkelen om aandacht aan de tekst te besteden. Het is mogelijk dat de mate waarin de lezer direct wordt aangesproken (funky stijl; zeer direct en niet-funky stijl; minder direct) van invloed is op de aantrekkelijkheid (één van de afhankelijke variabelen in dit onderzoek) van de tekst.

2.7.2 Stijl en Afweging

Stijl heeft invloed op de vraag of de lezer de argumenten zorgvuldig afweegt. De invloed van stijl op de afweging van argumenten kan op twee manieren verlopen. Ofwel het afwegingsproces wordt vergemakkelijkt, ofwel de motivatie om argumenten af te wegen wordt verhoogd. Door het activeren van voorkennis en eigen ervaringen met het onderwerp (*zelf-referentiestrategie*) wordt het gemakkelijker om argumenten af te wegen. Het toepassen van de *zelf-referentiestrategie* is een effectieve manier om de voorkennis van de lezer te activeren. Hierbij proberen de lezers de informatie in de tekst te koppelen aan hun eigen ervaringen en kennis. De lezers worden direct aangesproken zodat zij de informatie op zichzelf betrekken.

Verder is het gebruik van concreet taalgebruik een manier om het afwegen te vergemakkelijken. Als men beeldend en concreet schrijft kan de lezer de informatie visueel opslaan, wat het zorgvuldig afwegen van argumenten bevordert omdat concrete informatie gemakkelijker wordt verwerkt en onthouden. De tweede manier waarop stijl van invloed kan zijn op de afweging van argumenten, is het verhogen van de motivatie van de lezer om de argumenten af te wegen. De motivatie van de lezer kan verhoogd worden door bijvoorbeeld retorische vragen te gebruiken. De vragen moeten dan na de argumenten geplaatst worden, zodat ze worden meegenomen bij het afwegen van de argumenten. Een retorische vraag voorafgaand aan de argumenten kan als gevolg hebben dat de lezer niet meer open staat voor de argumenten of ze niet meer leest en op basis van aanwezige kennis een antwoord geeft op de retorische vraag. (Hoeken, 1998).

In dit onderzoek wordt aan de respondenten gevraagd of ze vinden dat de schrijver concreet en beeldend taalgebruik toepast in de tekst. Dit zou ten goede komen van de begrijpelijkheid van de tekst, één van de afhankelijke variabelen in het onderzoek.

In dit onderzoek is de tekst met de funky stijl geschreven in een mix van Afrikaans en Engels, terwijl de tekst met de niet-funky stijl alleen in het Afrikaans is geschreven. Het is mogelijk

dat de tekst met de mix van Afrikaans en Engels (funky stijl) minder concreet wordt gevonden dan de Afrikaanse tekst (niet-funky stijl) door de blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. Het Afrikaans is immers de eerste taal van de studenten. Het is mogelijk dat de mate waarin de lezer het taalgebruik concreet vindt (wat kan verschillen tussen de funky en niet-funky tekst), in meer of mindere mate van invloed is op de begrijpelijkheid van de tekst (één van de afhankelijke variabelen in dit onderzoek).

2.7.3 Stijl en Acceptatie

Volgens Hoeken (1998) is het van belang rekening te houden met de gevolgen van de schending van de verwachtingen van de lezer wat betreft de acceptatie van standpunten. Als de gekozen stijl afwijkt van wat lezers verwachten, speelt dat een rol in het acceptatieproces. Met name de geloofwaardigheid van de bron zou gevoelig zijn voor schendingen van de verwachtingen. De lezer heeft bepaalde verwachtingen over wat geschikt taalgebruik is, gezien het onderwerp van de tekst en de status van de bron. Meestal komen deze verwachtingen uit en versterkt het de verwachtingen die in eerste instantie aanwezig waren.

Bij schendingen van de verwachtingen zijn er twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid is dat de lezer een negatieve verwachting heeft van de bron, terwijl de bron zich beter gedraagt dan verwacht. Het gevolg is dat de lezer positief oordeelt over de bron. De tweede mogelijkheid is dat de lezer een positieve verwachting heeft ten opzichte van de bron, terwijl deze verwachting wordt beschaamd. Het gevolg is dat de lezer een negatief oordeel velt over de bron (Hoeken, 1998).

Het is mogelijk dat de lezer bij een serieus onderwerp als HIV/AIDS een meer formele stijl (niet-funky) verwacht dan een zeer informele stijl (funky stijl). Als de lezer van *loveLife* verwacht dat ze een formele stijl zullen gebruiken voor een serieus onderwerp als HIV/AIDS, wordt deze verwachting geschonden in de funky tekst (informeel). Het negatieve oordeel over *loveLife* als gevolg van deze schending, kan dan negatief van invloed zijn op de acceptatie van de standpunten in de funky tekst. Het is waarschijnlijk dat dit een negatief effect heeft op de overtuigingskracht (een van de afhankelijke variabelen in dit onderzoek) van de funky tekst. Het tegenovergestelde is aan de orde bij de niet-funky funky tekst. De niet-funky tekst is in een meer formele stijl geschreven, wat de lezer waarschijnlijk verwacht bij een tekst met een serieus onderwerp als HIV/AIDS. Het uitkomen van die verwachting leidt tot een positief oordeel over de bron, wat op haar beurt weer positief van invloed kan zijn op de acceptatie

van de standpunten in de niet-funky tekst. Het is waarschijnlijk dat het positieve oordeel over de standpunten in de niet-funky tekst een positief effect heeft op de overtuigingskracht van de niet-funky tekst.

In dit onderzoek worden vragen gesteld met betrekking tot de bron. Er worden onder meer vragen gesteld over de betrouwbaarheid, deskundigheid en geloofwaardigheid van de bron van de tekst, in dit geval *loveLife*. Daarnaast worden vragen gesteld met betrekking tot de overtuigingskracht van de tekst (één van de afhankelijke variabelen in dit onderzoek) om na te gaan of de standpunten in de tekst worden geaccepteerd.

3 Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk zal ik allereerst de onderzoeksvraag bespreken in §3.1. In §3.2 zal ik vervolgens de twee onafhankelijke variabelen van het onderzoek toelichten. In §3.3 zal ik de mediërende variabelen van het onderzoek behandelen. De drie afhankelijke variabelen van het onderzoek zal ik bespreken in §3.4. Tot slot zal ik in §3.5 de deelvragen behandelen.

3.1 Hoofdvraag

In dit onderzoek wordt de relatie onderzocht tussen de waardering en effectiviteit van een HIV/Aids-voorlichtingstekst met een funky stijl of met een niet-funky stijl enerzijds en de culturele achtergrond van de doelgroep anderzijds. De waardering en effectiviteit van de tekst worden in dit onderzoek gemeten in termen van aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht. Deze begrippen zullen later in dit hoofdstuk uitgebreider worden besproken. Centraal staat de volgende hoofdvraag:

Wat is het effect van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid, en overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten?

In het onderzoek worden eventuele hoofdeffecten onderzocht van de tekstversies (één met een funky stijl en één met een niet-funky stijl) op aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht en van de culturele achtergrond (Blanke en Kleurling Afrikaners) op aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht. Een hoofdeffect is het individuele effect dat een onafhankelijke variabele op een afhankelijke variabele heeft (Hair e.a., 1998, p. 329). Daarnaast worden eventuele interactie-effecten ook onderzocht. Er is sprake van een interactie-effect wanneer twee onafhankelijke variabelen - in combinatie – van invloed zijn op een afhankelijke variabele (Moore & mcGabe, 1997, pp. 605-606). In paragraaf 3.2 en 3.4 zullen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabelen worden besproken.

3.2 Onafhankelijke variabelen

In dit onderzoek zijn twee onafhankelijke variabelen gebruikt. Ten eerste de culturele achtergrond van de proefpersonen en ten tweede het stijlgebruik in de twee tekstversies.

3.2.1 Culturele achtergrond

In dit onderzoek zijn twee verschillende Afrikaanse cultuurgroepen ondervraagd om te onderzoeken of er verschillen bestaan in hun oordelen over de twee teksten. De twee cultuurgroepen zijn kleurlingen en blanken uit Zuid-Afrika. In hoofdstuk 2 Theoretisch kader wordt ingegaan op culturele dimensies en concepten, op grond waarvan cultuurgroepen van elkaar kunnen verschillen.

3.2.2 Tekstversie

Tekstversie is de tweede onafhankelijke variabele die wordt betrokken in het onderzoek. Van twee tekstversies wordt onderzocht wat de mate van aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht is bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. De twee teksten verschillen van elkaar op het gebied van stijl. Tekstversie 1 is geschreven in een funky stijl en tekstversie 2 in een niet-funky stijl. Een funky stijl wil zeggen dat de tekst zeer informeel en levendig is geschreven en daarnaast is geschreven in een mix van het Afrikaans en het Engels. Het concept funky stijl wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 4 Methode van onderzoek. De tekst met een niet-funky stijl is minder levendig, formeler en volledig in het Afrikaans geschreven.

3.3 Mediërende variabelen

In het onderzoek zijn naast de onafhankelijke en afhankelijke variabelen ook mediërende variabelen betrokken. Deze variabelen verklaren mogelijk een (deel van een) verband tussen andere variabelen (Baarda en de Goede, 2001). In het geval van dit onderzoek zouden de mediërende variabelen een (deel van een) verband tussen de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie en de afhankelijke variabelen Aantrekkelijkheid, Begrijpelijkheid en Overtuigingskracht kunnen verklaren. In de volgende deelparagrafen wordt kort besproken welke mediërende variabelen in het onderzoek zijn betrokken. In hoofdstuk 2 Theoretisch kader wordt ingegaan op de theoretische achtergrond van deze variabelen.

3.3.1 Culturele oriëntatie: Individualisme, Collectivisme, Horizontalisme en Verticalisme

De variabele Individualisme betreft de mate waarin een persoon individualistisch georiënteerd is. Hoe hoger de score op individualisme, des te meer ziet een persoon zichzelf als een

autonoom individu. De variabele Collectivisme betreft de mate waarin een persoon collectivistisch georiënteerd is. Hoe hoger de score op collectivisme, des te meer beschouwt een persoon zichzelf als onderdeel van een collectief. De variabele Horizontalisme betreft de mate waarin een persoon zichzelf als gelijk ziet aan de ander. De variabele Verticalisme betreft daarentegen de mate waarin een persoon zichzelf als hiërarchisch ongelijk ziet aan de ander (Singelis, 1995). De culturele oriëntatie van de proefpersonen is mogelijk van invloed op de beoordeling van de teksten. Naarmate een persoon zichzelf meer beschouwt als onderdeel van een collectief, waardeert hij/zij het taalgebruik van de eigen (cultuur)groep wellicht meer dan het taalgebruik van een andere (cultuur)groep.

3.3.2 Culturele betrokkenheid

Hoe belangrijk de eigen cultuur voor een persoon is, wordt weerspiegeld in de variabele culturele betrokkenheid. De culturele betrokkenheid heeft invloed op de manier waarop een persoon zichzelf beschrijft en beïnvloedt daarnaast de mate waarin een persoon verwacht dat anderen de regels van (de communicatie in) de cultuur beheersen en gebruiken (Gudykunst, 1991). Het is mogelijk dat de mate van culturele betrokkenheid, gecombineerd met de culturele oriëntatie van een individu, invloed heeft op de evaluatie van de teksten. Naarmate een persoon meer cultureel betrokken is bij de eigen cultuur, des te sterker is de verwachting dat anderen de regels van die cultuur beheersen en gebruiken. Dit geldt ook voor de regels van de communicatie in de cultuur. Het taalgebruik wat men verwacht in de eigen cultuur zal wellicht meer worden gewaardeerd dan het taalgebruik van een andere cultuur.

3.3.3 Accommodatie

De mate waarin een schrijver het taalgebruik aanpast aan de doelgroep van de tekst, kan onder meer van invloed zijn op de aantrekkelijkheid van een tekst. Sommige lezers vinden het prettig als een schrijver van bijvoorbeeld een andere cultuurgroep of leeftijdsgroep zijn/haar taalgebruik aanpast aan hun eigen taalgebruik. Andere lezers vinden het minder aantrekkelijk of zelfs overdreven als een schrijver zijn taalgebruik (teveel) aanpast aan dat van de doelgroep van de tekst (Thanasoulas, 1999). De mate van accommodatie kan dus van invloed zijn op de beoordeling van de teksten.

3.3.4 Consequentiebetrokkenheid

De aandacht die de lezer aan een tekst besteedt hangt onder meer af van de interessantheid van een tekst. Of een tekst interessant wordt gevonden, wordt onder andere bepaald door de

consequentiebetrokkenheid van de lezer. Een tekst met een onderwerp dat verstrekkende gevolgen heeft voor de lezer wordt eerder als interessant ervaren dan een tekst met een onderwerp zonder verstrekkende gevolgen (Hoeken, 1998). De consequentiebetrokkenheid van de lezer kan dus van invloed zijn op de ervaren aantrekkelijkheid van een tekst. Consequentiebetrokkenheid betreft de betrokkenheid die ontstaat als de lezer er veel belang bij heeft om een correcte attitude te hebben. Naarmate lezers er zekerder van willen zijn dat hun attitude correct is, zijn ze meer geneigd om de argumenten in de tekst zorgvuldig af te wegen (Hoeken, 1998). De consequentiebetrokkenheid kan ook van invloed zijn op de overtuigingskracht van een tekst. Mogelijk verschillen de onderzochte cultuurgroepen (of individuen binnen deze cultuurgroepen) in de mate van consequentiebetrokkenheid en als gevolg daarvan in hun oordeel over de aantrekkelijkheid en overtuigingskracht van de tekstversies.

3.3.5 Bronbeoordeling

De beoordeling van de bron van een tekst kan van invloed zijn op de waardering van een tekst. Met name de geloofwaardigheid van de bron is hierbij van belang. De geloofwaardigheid wordt bepaald door de betrouwbaarheid en de deskundigheid van de bron. Als de lezer de bron van een tekst geloofwaardig acht, kan hij/zij eerder geneigd zijn de standpunten in de tekst te accepteren. Naast de geloofwaardigheid van de bron kan de aantrekkelijkheid van de bron ook meespelen bij het aannemen dan wel verwerpen van de standpunten in de tekst (Hoeken, 1998). De beoordeling van de bron kan dus van invloed zijn op de overtuigingskracht van een tekst.

3.4 Afhankelijke Variabelen

In dit onderzoek worden drie afhankelijke variabelen gemeten om de waardering en effectiviteit van de twee tekstversies met verschillende stijlen vast te stellen bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. De drie afhankelijke variabelen zijn: aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht. De variabelen worden in de volgende subparagrafen verder toegelicht.

3.4.1 Aantrekkelijkheid

De aantrekkelijkheid van een tekst betreft de waardering van tekstkenmerken. Bij de waardering van een tekst kan onderscheid worden gemaakt tussen een oordeel over de schrijver van een tekst en een oordeel over de stijl en de toon van een tekst. Een oordeel over

de schrijver kan worden gebaseerd op criteria als de mate van deskundigheid en betrouwbaarheid van de schrijver en de benadering van de lezer door de schrijver. De aantrekkelijkheid van de stijl en de toon van een tekst wordt onder meer bepaald door de mate van ervaren objectiviteit en leesbaarheid van een tekst (Hoeken, 1998). In dit onderzoek wordt nagegaan hoe aantrekkelijk blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten een HIV/Aids-voorlichtingstekst met een funky stijl vinden, vergeleken met een tekst met een niet-funky stijl.

3.4.2 Begrijpelijkheid

Alleen wanneer een tekst wordt begrepen door de lezers, kan de tekst effectief zijn. Met name bij voorlichtingsteksten is het relevant dat het publiek waarvoor de tekst bedoeld is, de tekst begrijpt en dat de boodschap in de tekst correct wordt geïnterpreteerd. Problemen met de begrijpelijkheid kunnen informatieoverdracht voorkomen of de verkeerde boodschap overbrengen (Hoeken, 1998).

3.4.3 Overtuigingskracht

De laatste afhankelijke variabele in dit onderzoek is de variabele Overtuigingskracht. Bij overtuigingskracht gaat het om de acceptatie danwel verwerping van de standpunten in een tekst. Hoe groter de overtuigingskracht van een tekst is volgens de lezer, des te meer accepteert de lezer de standpunten in de tekst. Of de standpunten in een tekst worden geaccepteerd hangt onder meer af van de aandacht voor de tekst, die op haar beurt mede wordt bepaald door de aantrekkelijkheid van de tekst. Daarnaast speelt de afweging van de argumenten in de tekst een belangrijke rol wat vervolgens leidt tot de acceptatie of verwerping van de standpunten in de tekst (Hoeken, 1998). De overtuigingskracht van de twee tekstversies met elk een verschillende stijl, kan mogelijk variëren. Dit kan (voor een deel) afhankelijk zijn van de variabelen die in de paragrafen 3.3.1 t/m 3.3.5 zijn besproken.

3.5 Deelvragen

Op basis van het bovenstaande zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

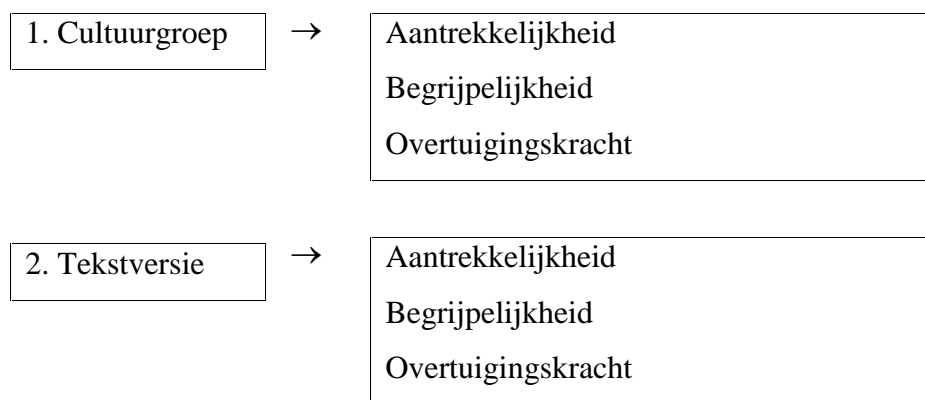
1. Zijn er hoofdeffecten van de variabele *cultuurgroep* op de oordelen over de tekst?
2. Zijn er hoofdeffecten van de variabele *tekstversie* op de oordelen over de tekst?
3. Zijn er interactie-effecten van de variabelen *tekstversie* en *cultuurgroep* op de oordelen over de tekst?

4. Welke rol spelen de mediërende variabelen (*individualisme, collectivisme, horizontalisme, verticalisme, culturele betrokkenheid, accommodatie, consequentiebetrokkenheid en bronbeoordeling*) bij de oordelen over de teksten door de verschillende cultuurgroepen?

In onderstaande figuren worden de onderzochte hoofdeffecten en interactie-effecten visueel weergegeven.

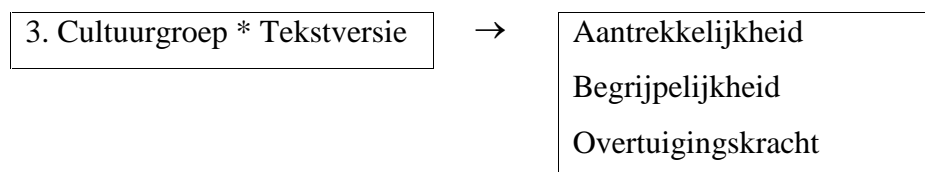
Figuur 3.1 Mogelijke hoofdeffecten

Hoofdeffecten

Figuur 3.2 Mogelijke interactie-effecten

Interactie-effecten

4. Methode van onderzoek

In §4.1 zal ik allereerst de onderzoeksopzet omschrijven. Vervolgens zal ik in §4.2 bespreken welke proefpersonen aan het onderzoek hebben deelgenomen. In §4.3 zal ik aandacht besteden aan het onderzoeksmateriaal dat werd gebruikt. De opzet en de resultaten van de pretest van het onderzoeksmateriaal zal ik behandelen in §4.4. Tot slot zal ik het meetinstrument bespreken in §4.5 en daarnaast zal ik in de subparagrafen 4.5.1 tot en met 4.5.9 beschrijven hoe de verschillende variabelen meetbaar zijn gemaakt in de vragenlijst.

4.1 Onderzoeksopzet

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een experiment met een tussen-proefpersoonontwerp, waarbij elke respondent één van de twee tekstversies (geschreven in een funky stijl of in een niet-funky stijl) met een bijbehorende vragenlijst kreeg voorgelegd. Het doel hierbij was het effect van stijlvariatie meten op de waardering en effectiviteit van een HIV/Aids-voorlichtingstekst onder blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. Er is gebruik gemaakt van een tussen-proefpersoonontwerp om het carry-over effect uit te sluiten. Het carry-over effect wil zeggen dat een respondent die twee teksten leest en beoordeelt, bij de beoordeling van de tweede tekst wordt beïnvloed door de eerste tekst.

4.2 Proefpersonen

Aan dit onderzoek hebben in totaal 117 proefpersonen deelgenomen. De respondenten waren mannelijke en vrouwelijke studenten in de leeftijd van 18 tot en met 25 jaar aan de Universiteit van Stellenbosch, waarvan 61 blanke (29 mannen en 32 vrouwen) en 56 kleurling (29 mannen en 27 vrouwen) studenten. Er is gekozen voor studenten tussen de 18 en 25 jaar omdat de geselecteerde tekst is geschreven voor deze leeftijdsgroep. Een deel van de respondenten werd benaderd in twee zogeheten ‘Koshuise’ (huizen waar Afrikaanse studenten wonen, studeren en gezamenlijk eten en waarbij onderscheid bestaat tussen ‘Dameskoshuise’ en ‘Manskoshuise’) in Stellenbosch. Er is een Dameskoshuis (Koshuis Monica) en een Manskoshuis (Koshuis Majuba) bezocht tijdens de lunchpauze om zoveel mogelijk blanke en kleurling respondenten te bereiken. De twee koshuise werden van tevoren benaderd door Mevrouw Pienaar (onderzoeksassistent bij het Taalsentrum in Stellenbosch, sectie ‘document design’) met het verzoek deel te nemen aan een onderzoek over HIV/Aids-voorlichtingsteksten. Mevrouw Pienaar en de onderzoeker zijn samen naar de twee Koshuise gegaan om de teksten en vragenlijsten uit te delen, waarbij rekening werd gehouden met de

verdeling van de twee tekstversies over beide cultuurgroepen. Om een adequate verdeling van de twee tekstversies over beide cultuurgroepen te realiseren, werd nog een aantal kleurling studenten in en rondom de Universiteit van Stellenbosch benaderd. De gewenste steekproefgrootte was minimaal 25 respondenten per tekstversie per cultuurgroep zodat het onderscheidend vermogen van de testen voldoende zou zijn (Maes e.a., 1996). Er is naar gestreefd om minimaal 50 blanke Afrikaans sprekende en 50 kleurling Afrikaans sprekende studenten te benaderen voor het experiment. De twee tekstversies werden ongeveer gelijk verdeeld over de twee groepen respondenten met verschillende culturele achtergronden. De precieze verdeling van de twee tekstvarianten over beide cultuurgroepen is te zien in tabel 4.1.

Tabel 4.1
Proefpersoonverdeling over de twee tekstversies

<i>Cultuurgroep</i>	<i>Tekstversie 1*</i>	<i>Tekstversie 2*</i>	<i>Totaal</i>
Blanke vrouwen	16	16	32
Blanke mannen	15	14	29
Blanke studenten	31	30	61
Kleurling vrouwen	13	14	27
Kleurling mannen	12	17	29
Kleurling studenten	25	31	56

*Tekstversie 1 = ‘funky’ stijl, Tekstversie 2 = ‘niet-funky’ stijl

Aan 56 studenten (31 blank en 25 kleurling) werd gevraagd de HIV/Aids-voorlichtingstekst die was geschreven in een funky stijl te evalueren aan de hand van een vragenlijst. De HIV/Aids-voorlichtingstekst met een niet-funky stijl werd door 61 studenten (30 blank en 31 kleurling) beoordeeld, eveneens aan de hand van een vragenlijst. Alle respondenten ontvingen ZAR10 voor het invullen van de vragenlijst.

4.3 Onderzoeksmateriaal

Het onderzoeksmateriaal bestond uit twee Afrikaanse HIV/Aids-voorlichtingsteksten voor jongeren. Tekst 1 was afkomstig uit een Afrikaanse brochure van *loveLife* (S’CAMTO, uitgave 7, 16 mei 2004) en had als titel ‘Gereed of nie...’ (zie bijlage 1).

Op grond van deze bestaande Afrikaanse HIV/Aids-voorlichtingstekst werd een tweede, experimentele tekstvariant ontworpen, die enkel op het gebied van stijl zou moeten verschillen van tekst 1. Tekst 2 (zie bijlage 2) behield verder dezelfde structuur en titel als

tekst 1. Na een stijlanalyse van de bestaande tekst bleek dat deze voorlichtingstekst was geschreven in een funky stijl (zie verder bij analyse). Het doel bij het herschrijven van tekst 1 was een tekst te produceren in een niet-funky stijl om eventuele effecten van een funky stijl op de waardering en effectiviteit van HIV/Aids-voorlichtingsteksten te kunnen meten bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. In een pretest (zie verder bij 4.4 Pretest) werd nagegaan of tekst 1 en 2 daadwerkelijk enkel op het gebied van stijl van elkaar verschilden.

4.3.1 Analyse van de stijl

De HIV/Aids-voorlichtingstekst die werd geselecteerd uit een voorlichtingfolder van *loveLife* om een stijlanalyse op toe te passen was de tekst ‘Gereed of nie...’ (zie bijlage 1). Er waren twee redenen waarom voor deze tekst werd gekozen. Ten eerste was de tekst geschreven voor de doelgroep (18- tot en met 25-jarigen) die werd ondervraagd in dit onderzoek. Ten tweede paste *loveLife* een opvallende stijl toe in de tekst, waarvan niet bekend is hoe Zuid-Afrikaanse jongeren deze waarderen.

Als uitgangspunt voor de stijlanalyse werd literatuur van Steehouder e.a. (1999) gebruikt. Steehouder e.a. introduceren zes stijldimensies om stijlkenmerken te groeperen (zie voor meer informatie hoofdstuk 2 Theoretisch kader). Bij de stijlanalyse werd gebruik gemaakt van twee stijldimensies (Afstandelijkheid en Levendigheid) die het meest van toepassing waren op de gehanteerde stijl in de *loveLife* tekst ‘Gereed of nie...’.

Uit de eerste voorlopige analyse, die werd uitgevoerd door prof. L. de Stadler, directeur van het Taalsentrum, een medeonderzoeker (mevrouw B. Ligthart) en de onderzoeker, bleek dat de stijl van de tekst ‘Gereed of nie...’ kon worden getypeerd als zeer informeel op grond van de stijldimensie ‘Afstandelijkheid’. Op grond van de stijldimensie ‘Levendigheid’ kon de toegepaste stijl als zeer afwisselend en levendig worden omschreven. Opvallend was dat het Afrikaans in de tekst werd gemengd met Engelse woorden en grammatica. Voorbeelden hiervan zijn: ‘Maar as jy net dying is om bietjie te kry, beter jy jou ass protect!’ en ‘Buiten vir die feit dat jou lewe on the line is as jy seks het, is daar ook andere risiko’s soos pregnancy en ‘n range van nasty sexually transmitted infections (buiten vir MIV) wat vir jou major grief kan besorg.’

In dit onderzoek wordt de combinatie van bovengenoemde stijlkenmerken en het gebruik van de Afrikaanse en Engelse taal door elkaar, een ‘funky’ stijl (zie voor meer informatie

hoofdstuk 2 Theoretisch kader) genoemd. In een pretest, die later in dit hoofdstuk zal worden besproken, werd nagegaan of de oorspronkelijke tekst daadwerkelijk als informeel en levendig werd beoordeeld.

4.3.2 Manipulatie

Met de basistekst ‘Gereed of nie...’ met een funky stijl (tekstversie 1) als uitgangspunt werd een tweede voorlichtingstekst geschreven in een niet-funky stijl. Het was van belang dat een aantal tekstkenmerken zoals inhoud en structuur zoveel mogelijk gelijk bleven en dat de stijl zou verschillen in beide teksten. Hierbij moet worden opgemerkt dat bij het manipuleren van de stijl van een tekst automatisch de inhoud enigszins verandert. Deze twee aspecten van een tekst zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het doel bij het herschrijven van de funky tekst was de inhoud zoveel mogelijk gelijk te houden. Of de inhoud in de funky tekst en de niet-funky tekst als gelijk werd beoordeeld, werd nagegaan in de pretest die in paragraaf 4.4 zal worden behandeld.

Hoe de manipulatie in zijn werk ging, zal hierna worden beschreven. Ten eerste is in de experimentele tekstversie al het Engels, zowel op woord- als op zinsniveau, verwijderd en vervangen door Afrikaans. Op het punt van de stijldimensie ‘Afstandelijkheid’ werd de nieuwe tekst minder informeel geschreven dan de originele tekst. De nieuwe tekst moest echter wel enigszins informeel blijven, gezien de doelgroep van de tekst (jongeren). Het was vooral van belang dat de experimentele tekst ten opzichte van de oorspronkelijke tekst als minder informeel zou worden beoordeeld. Als derde doel werd gesteld dat de tweede tekst ten opzichte van de oorspronkelijke tekst minder afwisselend en levendig geschreven zou moeten zijn. Of de twee teksten daadwerkelijk van elkaar verschilden op de twee stijldimensies ‘Afstandelijkheid’ en ‘Levendigheid’, werd onderzocht in een pretest (zie paragraaf 4.4).

De manipulatie werd uitgevoerd in samenwerking met twee Zuid-Afrikaanse (onderzoeks)assistenten (mevrouw M. Pienaar en de heer P. du Plessis) die werkzaam zijn op het Taalsentrum in Stellenbosch, sectie ‘document design’. Vervolgens is de nieuwe versie beoordeeld door de heer L. de Stadler en mevrouw E. Basson (respectievelijk directeur en onderzoekster op het Taalsentrum in Stellenbosch) om na te gaan of het volgens hen een leesbaar en correct geschreven tekst was geworden. Op basis van hun commentaar werd de definitieve versie ontwikkeld. De gemanipuleerde tekstversie (Tekstversie 2) van ‘Gereed of nie...’ is te vinden in bijlage 2.

4.4 Pretest

Beide tekstvarianten zijn in een pretest beoordeeld door vier experts-in-opleiding, om te achterhalen of de beoogde verschillen in stijl tussen de twee teksten daadwerkelijk werden waargenomen. Daarnaast was het van belang om na te gaan of de teksten (vrijwel) dezelfde inhoud hadden volgens de experts-in-opleiding en of Tekst 2 (niet-funky stijl) een begrijpelijk en leesbaar product was geworden. De pretest werd uitgevoerd door vier experts-in-opleiding (studenten werkzaam op het Taalsentrum in Stellenbosch). De vier studenten kregen eerst Tekst 2 (in de pretest tekst B) voorgelegd met twee vragen over de begrijpelijkheid en leesbaarheid en vervolgens beide teksten (in de pretest tekst A en B) met een aantal vragen over de inhoud en stijl. De vragen in de pretest waren in het Engels gesteld om miscommunicatie tussen de Nederlandse onderzoeker en de Afrikaanse experts-in-opleiding te voorkomen. De vragenlijst van de pretest is bijgevoegd als bijlage (zie bijlage 3).

Het eerste onderdeel van de pretest bestond uit vier vragen, waarbij de eerste twee vragen gingen over de begrijpelijkheid en leesbaarheid van Tekst 2 (in de pretest tekst B) (niet-funky stijl) en de laatste twee vragen over de inhoud en de stijl van Tekst 1 (funky stijl) en Tekst 2 (niet-funky stijl) (in de pretest respectievelijk tekst A en B). De eerste twee vragen werden gesteld om na te gaan of de manipulatie van de bestaande tekst ‘Gereed of nie...’ (Tekst 1) een begrijpelijk en leesbaar product had opgeleverd. De laatste twee vragen over de inhoud en de stijl werden gesteld om te achterhalen of de teksten, volgens de experts-in-opleiding, vrijwel dezelfde inhoud en een verschillende stijl hadden. Hierop werd met ja of nee geantwoord. In tabel 4.2 zijn de resultaten hiervan terug te vinden.

Tabel 4.2

Resultaten van de pretest onderdeel 1

Resultaten van de pretest onderdeel 1	Tekst 2** Begrijpelijk	Tekst 2** Leesbaar	Tekst 1* en Tekst 2 Vrijwel gelijke inhoud	Tekst 1* en Tekst 2 Stijlverschil
Expert-in-opleiding 1	Ja	Ja	Ja	Ja
Expert-in-opleiding 2	Ja	Ja	Ja	Ja
Expert-in-opleiding 3	Ja	Ja	Ja	Ja
Expert-in-opleiding 4	Ja	Ja	Ja	Ja

** = gemanipuleerde tekst ‘Gereed of nie...’, geschreven in een niet-funky stijl

* = oorspronkelijke tekst ‘Gereed of nie...’, geschreven in een funky stijl

Uit tabel 4.2 blijkt dat volgens de experts-in-opleiding de manipulatie van Tekst 1 een begrijpelijk en leesbaar product (Tekst 2) had opgeleverd. Verder was volgens de vier experts-in-opleiding de inhoud in Tekst 1 en Tekst 2 vrijwel gelijk en de stijl in Tekst 1 en Tekst 2 verschillend.

Om na te gaan of de twee teksten daadwerkelijk van elkaar verschilden op de beoogde stijldimensies ‘Afstandelijkheid’ en ‘Levendigheid’, werd bij het tweede onderdeel van de pretest gevraagd beide teksten te beoordelen met twee cijfers. De experts-in-opleiding moesten hierbij aangeven hoe formeel (1 = zeer formeel en 10 = zeer informeel) en hoe levendig (1 = helemaal niet levendig en 10 = zeer levendig) ze Tekst 1 en Tekst 2 vonden. De resultaten hiervan worden weergegeven in tabel 4.3.

Tabel 4.3

Resultaten van de pretest onderdeel 2

	Tekst 1* informeel	Tekst 2** informeel	Tekst 1* levendig	Tekst 2** levendig
Expert-in-opleiding 1	9,5	1,5	9,0	4,5
Expert-in-opleiding 2	7,0	3,0	9,0	4,0
Expert-in-opleiding 3	10,0	1,0	9,0	1,0
Expert-in-opleiding 4	10,0	6,0	6,0	4,0
Gem.	9,1	2,9	8,3	3,3

* = oorspronkelijke tekst ‘Gereed of nie...’, geschreven in een funky stijl

** = gemanipuleerde tekst ‘Gereed of nie...’, geschreven in een niet-funky stijl

Uit tabel 4.3 blijkt dat er naar de mening van de vier experts-in-opleiding een duidelijk verschil bestaat in de stijl van de twee teksten. Tekst 2 werd door alle experts-in-opleiding minder formeel en minder levendig bevonden dan Tekst 1. Bij het onderdeel ‘Analyse’ is terug te lezen dat Tekst 1 werd getypeerd als een tekst met een funky stijl omdat uit de eerste voorlopige analyse bleek dat het om een zeer informele en levendige tekst ging, waarbij het Engels en Afrikaans door elkaar wordt gebruikt. Uit de pretest blijkt dat de experts-in-opleiding bevestigen dat Tekst 1 een zeer informele (gemiddeld 9,1) en levendige tekst (gemiddeld 8,3) is. Tekst 2 wordt minder formeel (gemiddeld 2,9) en minder levendig (gemiddeld 3,3) bevonden door de experts-in-opleiding. Daarnaast is al het Engels vervangen

door het Afrikaans in Tekst 2. Om deze redenen wordt Tekst 2 getypeerd als een tekst met een niet-funky stijl.

4.5 Meetinstrument

In het onderzoek werd gebruik gemaakt van een vragenlijst met de volgende onderdelen:

- A. Persoonsgegevens, waaronder culturele achtergrond, leeftijd en geslacht.
- B. Voorbeeldvraag
- C. Culturele betrokkenheid
- D. Accommodatie
- E. Consequentiebetrokkenheid
- F. Bronbeoordeling.
- G. Belangstelling voor de tekst (Aantrekkelijkheid)
- H. Beoordeling van de tekst (Aantrekkelijkheid)
- I. Begrijpelijkheid van de tekst
- J. Overtuigingskracht van de tekst
- K. Culturele oriëntatie (horizontaal en verticaal individualisme en collectivisme)

De vragenlijst omvatte in totaal 111 vragen en stellingen. De volledige vragenlijst is te vinden in bijlage 4.

Er werden twee versies van de vragenlijst gemaakt, waarbij de tekstversie waarna werd verwezen varieerde (Tekstversie 1 ‘Gereed of nie...’ met een funky stijl en Tekstversie 2 ‘Gereed of nie...’ met een niet-funky stijl). Verder is vraag 7 van het onderdeel “Beoordeling van de tekst” anders geformuleerd in beide vragenlijsten, omdat deze vraag over het gebruik van het Engels en Afrikaans ging in Tekst 1 en over het gebruik van het Afrikaans in Tekst 2. Daarnaast is bij het onderdeel “Begrijpelijkheid van de tekst” vraag 3 anders geformuleerd in beide versies, omdat deze vraag verwijst naar de begrijpelijkheid van het gebruik van Engelse woorden en uitdrukkingen in Tekst 1 dan wel van Afrikaanse woorden en uitdrukkingen in Tekst 2.

Het ontwerp van de vragenlijst is voor een groot deel gebaseerd op de vragenlijst van Verwer (2003), die onderzoek heeft gedaan naar de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht van een rationeel gekleurde tekst tegenover een affectief gekleurde tekst

bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. Meer informatie over het onderzoek van Verwer wordt gegeven in hoofdstuk 2 Theoretisch kader.

Andere bronnen bij het ontwikkelen van de vragenlijst waren Hoeken (1998) (vragen over consequentebetrokkenheid en bronbeoordeling), Steehouder e.a. (1999) (vragen over stijlkenmerken) en Thanasoulas (1999) en Saal (2003) (vragen over accommodatie). Meer informatie hierover is te vinden in hoofdstuk 2 Theoretisch kader. In samenwerking met een tweetal medewerkers van het Taalsentrum in Stellenbosch, sectie 'Document Design', zijn de vragen vertaald in het Afrikaans. Zie voor de volledige vragenlijst bijlage 4.

In de volgende subparagrafen is aangegeven hoe de mediërende en afhankelijke variabelen meetbaar zijn gemaakt in de vragenlijst. Daarbij wordt tevens vermeld wat de mate van betrouwbaarheid is van de variabelen aan de hand van Cronbach's Alfa (α). Scores boven de .80 worden beschouwd als goed, tussen de .70 en .80 als adequaat, tussen de .60 en .70 als matig en onder de .60 wordt als onvoldoende beschouwd (van Wijk, 2000, p217).

4.5.1 Culturele achtergrond

Bij het onderdeel 'Persoonlijke bijzonderheden' is een meerkeuze vraag opgenomen om de culturele achtergrond te achterhalen van de respondenten. Als antwoordmogelijkheden werden 'bruin', 'blank', 'Aziatisch', 'zwart' en 'anders' gegeven. In de vragenlijst is de term bruin gebruikt in plaats van kleurling. Zoals Verwer (2003) schrijft, prefereren kleurlingen in het Afrikaans de aanduiding 'bruin' boven 'kleurling'.

4.5.2 Culturele betrokkenheid

Het onderdeel Culturele betrokkenheid werd gemeten aan de hand van tien stellingen uit Gudykunst (1991). De waarden varieerden op een zevenpunts Likert-schaal van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (7). Hierbij komt een hoge score overeen met een hoge mate van culturele betrokkenheid. Een proefpersoon met een hoge mate van culturele betrokkenheid, identificeert zichzelf meer met de eigen cultuur dan een proefpersoon met een lage mate van culturele betrokkenheid. De betrouwbaarheid van de variabele culturele betrokkenheid bleek adequaat ($\alpha = .74$).

4.5.3 Culturele oriëntatie

Aan de hand van een bestaande vragenlijst van Singelis (1995) werd de culturele oriëntatie van de respondenten gemeten. Singelis maakt onderscheid tussen Horizontaal en Verticaal

Individualisme en Horizontaal en Verticaal Collectivisme (zie voor meer informatie hoofdstuk 2 Theoretisch kader). Zijn vragenlijst bestaat uit 32 vragen die evenredig verdeeld zijn over de twee vormen van individualisme en de twee vormen van collectivisme. Dit betekent dat er acht vragen zijn voor Horizontaal Individualisme, acht voor Verticaal Individualisme, acht voor Horizontaal Collectivisme en acht voor Verticaal Collectivisme. De waarden varieerden op een negenpuntsschaal van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (9). Hierbij komt een hoge score overeen met een meer individualistische (horizontaal of verticaal) dan wel collectivistische (horizontaal of verticaal) oriëntatie van een respondent.

De betrouwbaarheid van alle items van Horizontaal Individualisme bleek in dit onderzoek matig ($\alpha = .64$). De betrouwbaarheid van Verticaal Individualisme bleek na het verwijderen van één item matig ($\alpha = .68$). De betrouwbaarheid van zowel Horizontaal Collectivisme als Verticaal Collectivisme bleek onvoldoende (respectievelijk $\alpha = .51$ en $\alpha = .55$). Uit verdere analyse bleken Horizontaal Individualisme en Verticaal Individualisme samen ($\alpha = .60$) en Horizontaal Collectivisme en Verticaal Collectivisme samen ($\alpha = .67$) beide matig betrouwbaar. Daarnaast bleken Horizontaal Individualisme en Horizontaal Collectivisme samen ($\alpha = .70$) en Verticaal Individualisme en Verticaal Collectivisme samen ($\alpha = .66$) betrouwbaar.

In dit onderzoek zullen vier van deze variabelen worden gebruikt voor verdere analyse. De eerste variabele is Horizontaal Individualisme en Verticaal Individualisme samen, in het vervolg zal deze variabele worden aangeduid als ‘Individualisme’ ($\alpha = .60$). De tweede variabele is Horizontaal Collectivisme en Verticaal Collectivisme samen, in het vervolg zal deze variabele ‘Collectivisme’ ($\alpha = .67$) worden genoemd. De derde variabele is Horizontaal Individualisme en Horizontaal Collectivisme samen, in het vervolg zal deze variabele ‘Horizontalisme’ ($\alpha = .70$) heten. De vierde variabele is Verticaal Individualisme en Verticaal Collectivisme samen, in het vervolg zal deze variabele ‘Verticalisme’ ($\alpha = .66$) worden genoemd.

4.5.4 Accommodatie

Volgens de accommodatietheorie verandert de manier van aanspreken afhankelijk van variabelen als het onderwerp van gesprek, de setting, het publiek, het doel van interactie etc. De accommodatie theorie veronderstelt dat mensen hun communicatieve gedrag aanpassen aan hun communicatiepartner. Een veel voorkomende manier van aanpassen is convergentie.

Hierbij verandert een individu zijn manier van aanspreken, om zijn taalgebruik in overeenstemming te brengen met dat van degenen waarmee hij/zij communiceert (meer informatie hierover is te vinden in hoofdstuk 2 Theoretisch kader).

In dit onderzoek werd gevraagd of de respondenten een eigen taal spreken met leden van hun eigen cultuurgroep en of ze het op prijs stellen dat leden van andere cultuurgroepen hen aanspreken in die taal van hun eigen cultuurgroep. Daarnaast werd gevraagd of ze een eigen taal spreken met leeftijdgenoten en of ze het op prijs stellen dat oudere mensen hen aanspreken in de taal die ze met leeftijdgenoten spreken.

Bij het onderdeel Accommodatie werd nagegaan in welke mate de proefpersonen het waarderen dat schrijvers hun taalgebruik aanpassen aan hun eigen taalgebruik. Dit werd aan de hand van vier vragen gedaan, die waren samengesteld op basis van literatuur over accommodatietheorie van Thanasoulas (1999) en Saal (2003) (zie voor meer informatie hoofdstuk 2 Theoretisch kader'). De antwoorden van vier vragen varieerden op een zevenpunts Likert-schaal van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (7), waarbij voor twee vragen een hoge score overeenkwam met een hoge waardering voor het hebben van een eigen taal met leden van dezelfde cultuurgroep dan wel met leeftijdgenoten en bij twee vragen een hoge score overeenkwam met een hoge mate van waardering voor accommodatie. De betrouwbaarheid bleek matig ($\alpha = .68$).

4.5.5 Consequentiebetrokkenheid

Er werden drie vragen over consequentiebetrokkenheid gesteld. De vragen werden opgesteld naar voorbeeld van vragen die Hoeken (1998) gebruikt om consequentiebetrokkenheid te meten. De vragen werden gemeten met behulp van een zevenpunts Likert-schaal, waarbij een lage score een lage betrokkenheid en een hoge score een hoge betrokkenheid weerspiegelt. De betrouwbaarheid van deze variabele bleek goed ($\alpha = .86$).

4.5.6 Bronbeoordeling

Aan de hand van theorie van Hoeken (1998) over de invloed van de beoordeling van een bron op de waardering van een tekst van die bron (zie hoofdstuk Theoretisch kader), werden zes vragen geformuleerd. Alle scores op deze vragen werden gemeten op een zevenpunts-schaal met een semantische differentiaal. De vragen werden voorafgaand aan de tekst gesteld, om na te gaan hoe de respondenten *loveLife* (de bron van de oorspronkelijke tekst 'Gereed of nie...') beoordelen, zonder dat één van de varianten van de HIV/Aids-voorlichtingstekst 'Gereed of

nie.’ invloed kon uitoefenen op hun oordeel. Wederom geldt dat een hoge score overeenkomt met een hoge waardering voor de bron. De betrouwbaarheid van deze variabele bleek goed ($\alpha = .86$).

4.5.7 Aantrekkelijkheid

De Aantrekkelijkheid van de teksten werd in dit onderzoek gemeten in termen van ‘belangstelling voor de tekst’ (zeven vragen) en ‘beoordeling van de tekst’ (tien vragen). ‘Belangstelling voor de tekst’ werd gemeten met een samengestelde variabele met verschillende items (*gecombineerde itemvariabele*). Gevraagd werd naar de interesse in de tekst en de beoordeling (van de aantrekkelijkheid) van de toon en de stijl in de tekst. Voor de interesse in de tekst waren vier stellingen op een zevenpunts Likert-schaal (waarbij 1 staat voor *helemaal mee oneens* en 7 voor *helemaal mee eens*) opgesteld.

Er werd gevraagd of de tekst voldoende prikkelde om te lezen (één vraag), of de respondenten de tekst graag wilden uitlezen (twee vragen) en of ze de tekst ook zouden lezen als het geen opdracht was (één vraag). Om de beoordeling (van de aantrekkelijkheid) van de toon en de stijl van de tekst te meten werden 14 semantisch differentiaalvragen opgesteld over de manier van aanspreken van de lezer (één vraag) en de aantrekkelijkheid van de toon en de stijl in de tekst (twee vragen). De variabele ‘belangstelling voor de tekst’ bleek betrouwbaar ($\alpha = .91$).

‘Beoordeling van de tekst’ werd gemeten door een samengestelde variabele met verschillende items (*gecombineerde itemvariabele*) en via het verzoek om een rapportcijfer toe te kennen aan de hele tekst (*rapportcijfervariabele*). De gecombineerde itemvariabele bestond uit negen vragen over de aantrekkelijkheid van de stijl, waarbij vraag 1 uit vijf semantisch differentiaalvragen (*aangenaam, afwisselend, levendig, informeel, luchtig*) bestond en vraag 5 uit één differentiaalvraag (*prettig om te lezen*).

Bij de andere zeven vragen over aantrekkelijkheid van de stijl werd gebruik gemaakt van een zevenpunts Likert-schaal (waarbij 1 staat voor *helemaal mee oneens* en 7 voor *helemaal mee eens*). De eerste vijf vragen in de vragenlijst waren overgenomen uit het onderzoek van Verwer (2003), waarbij vraag 1 is uitgebreid met twee semantisch differentiaalvragen (*informeel en luchtig*). Vraag 6 tot en met 9 zijn aan de vragenlijst toegevoegd en hadden betrekking op de aantrekkelijkheid van het gebruik van het (Engels en) Afrikaans in de teksten, de identificatie met het taalgebruik in de teksten, passend taalgebruik in de teksten en de overeenkomst tussen de spreektaal van de respondent en de taal in de teksten. Vraag 10 is

de rapportcijfervariabele, waarbij de respondent gevraagd werd de gehele tekst een cijfer toe te kennen, variërend van 0 tot en met 10. De betrouwbaarheid van de gecombineerde itemvariabele ‘beoordeling van de tekst’ bleek adequaat ($\alpha = .73$). De betrouwbaarheid van ‘belangstelling voor de tekst’ en ‘beoordeling van de tekst’ samen (de variabele Aantrekkelijkheid) bleek goed ($\alpha = .91$).

4.5.8 Begrijpelijkheid

De begrijpelijkheid van de teksten werd gemeten met vier items op een semantische differentiaal die uit het onderzoek van Verwer (2003) waren overgenomen (*duidelijk, bondig, eenvoudig en leesbaar*) en vier vragen op een zevenpunts Likert-schaal die varieerde van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (7). Deze vier vragen werden geformuleerd op basis van Hoeken (1998) en hadden betrekking op de begrijpelijkheid van de tekst in het algemeen (één vraag), de begrijpelijkheid van de Engelse/Afrikaanse uitdrukkingen in het bijzonder (één vraag), beeldend en concreet taalgebruik in de tekst (één vraag) en op duidelijke taal in de tekst (één vraag). De betrouwbaarheid van de variabele Begrijpelijkheid bleek goed ($\alpha = .84$).

4.5.9 Overtuigingskracht

Het onderdeel Overtuigingskracht werd gemeten aan de hand van vier vragen over de waardering van de schrijver, zes vragen over de waardering van de tekst en zes vragen over de standpunten in de tekst. Bij drie vragen over waardering van de schrijver werd gebruik gemaakt van een zevenpunts Likert-schaal die varieerde van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (7). De vierde vraag werd gemeten met een semantisch differentiaal. Deze vier vragen zijn overgenomen uit het onderzoek van Verwer (2003).

De zes vragen over de waardering van de tekst zijn geformuleerd op basis van Hoeken (1998), die stelt dat onder meer de deskundigheid, betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van een tekst effect hebben op de overtuigingskracht van een tekst. Deze vragen werden gemeten met een semantisch differentiaal op een zevenpunts-schaal. De laatste zes vragen over de standpunten in de tekst werden eveneens op basis van Hoeken (1998) geformuleerd en op een zevenpunts-schaal gemeten. Hierbij werden vier vragen met een semantisch differentiaal gemeten en één vraag met een zevenpunts Likert-schaal die varieerde van *helemaal mee oneens* (1) tot *helemaal mee eens* (7). De betrouwbaarheid van de variabele Overtuigingskracht bleek goed ($\alpha = .94$).

5 Resultaten

In §5.1 zal ik de beschrijvende statistieken (gemiddelde score, standaarddeviatie en range) van de mediërende en de afhankelijke variabelen bespreken. Vervolgens zal ik de resultaten van de univariate variantie-analyse beschrijven in §5.2: de effecten van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabelen Aantrekkelijkheid, Begrijpelijkheid en Overtuigingskracht. Daarna zal ik de resultaten van de multivariate variantie-analyse behandelen in §5.3: het effect van de onafhankelijke variabele Cultuurgroep op acht afhankelijke variabelen (de mediërende variabelen uit dit onderzoek). Tot slot zal ik de correlaties tussen de mediërende en de afhankelijke variabelen presenteren in §5.4 tot en met §5.4.3.

5.1 Beschrijvende statistieken

Van de voldoende betrouwbaar gebleken mediërende en afhankelijke variabelen (zie hoofdstuk 4 Methode van onderzoek) zijn de gemiddelde score (M), de standaarddeviatie (SD) en de range (minimum score tot maximum score) berekend. Deze statistieken zijn te vinden in tabel 5.1.

Tabel 5.1
Beschrijvende statistieken

<i>Variabelen</i>	<i>Mean</i>	<i>SD</i>	<i>Range</i>
<i>Mediërende variabelen</i>			
Individualisme	6.24	.82	3.7 - 8.2
Collectivisme	6.17	.87	3.5 - 8.5
Horizontalisme	6.75	.84	3.9 - 8.7
Verticalisme	5.66	.92	3.3 - 7.9
Culturele betrokkenheid	4.15	.88	2.8 - 7.0
Accommodatie	5.23	1.12	2.3 - 7.0
Consequentiebetrokkenheid	6.16	1.20	1.0 - 7.0
Bronbeoordeling	4.41	1.37	1.0 - 7.0
<i>Afhankelijke variabelen</i>			
Aantrekkelijkheid	4.69	.89	2.4 - 6.8
Begrijpelijkheid	5.15	1.04	2.6 - 7.0
Overtuigingskracht	5.24	1.03	2.4 - 7.0

Mean=gemiddelde score, SD=standaarddeviatie

5.2 Univariante variantie-analyses

5.2.1 Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Aantrekkelijkheid

Uit de univariate variantieanalyse bleek een significant effect van de onafhankelijke variabele Cultuurgroep op de afhankelijke variabele Aantrekkelijkheid ($F(1,113)=19.26$; $p=.00$, $\eta^2=.15$). De blanke studenten ($M=4.34$, $SD=.80$) beoordeelden de teksten als minder aantrekkelijk dan de kleurling studenten ($M=5.03$, $SD=.86$). Het effect van de onafhankelijke variabele Tekstversie op de afhankelijke variabele Aantrekkelijkheid bleek niet significant ($F(1,113)=.01$; $p=.94$, $\eta^2=.00$). De tekstversie ‘Gereed of nie...’ in een funky Stijl werd dus niet significant anders beoordeeld wat betreft aantrekkelijkheid dan ‘Gereed of nie...’ in een niet-funky stijl.

Er bleek een significant interactie-effect van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele Aantrekkelijkheid ($F(1,113)=5.11$; $p=.03$, $\eta^2=.04$). De blanke studenten vonden Tekstversie 2 (niet-funky stijl) gemiddeld ($M=4.55$) aantrekkelijker dan Tekstversie 1 (funky stijl) ($M=4.21$), terwijl de kleurling studenten Tekstversie 1 (funky stijl) gemiddeld ($M=5.23$) aantrekkelijker vonden dan Tekstversie 2 (niet-funky stijl) ($M=4.87$). Bij Tekstversie 2 (niet-funky stijl) bleek het verschil tussen de beide cultuurgroepen wat betreft de score voor aantrekkelijkheid kleiner (gemiddelde score kleurling (4.87) - gemiddelde score blank (4.55) = 0.32) dan bij Tekstversie 1 (funky stijl) (gemiddelde score kleurling (5.23) – gemiddelde score blank (4.21) = 1.02). In tabel 5.2.1 zijn de effecten van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele Aantrekkelijkheid weergegeven.

Tabel 5.2.1

Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Aantrekkelijkheid

<i>Onafhankelijke Variabele</i>	<i>Afhankelijke Variabele</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>η^2</i>
Cultuurgroep	Aantrekkelijkheid	19.26	.00	.15
Tekstversie	Aantrekkelijkheid	.01	.94	
Cultuurgroep *Tekstversie	Aantrekkelijkheid	5.11	.03	.04

5.2.2 Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Begrijpelijkheid

Het effect van de onafhankelijke variabele Cultuurgroep op de afhankelijke variabele Begrijpelijkheid bleek niet significant ($F(1,113)=3.01$; $p=.09$, $\eta^2=.03$). De blanke studenten beoordeelden de teksten niet anders dan de kleurling studenten wat betreft begrijpelijkheid. Het effect van de onafhankelijke variabele Tekstversie op de afhankelijke variabele Begrijpelijkheid bleek ook niet significant ($F(1,113)=.48$; $p=.49$, $\eta^2=.01$). De tekstversie ‘Gereed of nie...’ in een funky stijl werd niet als begrijpelijker of onbegrijpelijker beoordeeld dan ‘Gereed of nie...’ in een niet-funky stijl. Verder was er geen significant interactie-effect van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele Begrijpelijkheid ($F(1,113)=2.56$; $p=.11$, $\eta^2=.02$). In tabel 5.2.2 is het resultaat van de effecten van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele Begrijpelijkheid terug te vinden.

Tabel 5.2.2

Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Begrijpelijkheid

<i>Onafhankelijke Variabele</i>	<i>Afhankelijke Variabele</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Cultuurgroep	Begrijpelijkheid	3.01	.09
Tekstversie	Begrijpelijkheid	.48	.49
Cultuurgroep *Tekstversie	Begrijpelijkheid	2.56	.11

5.2.3 Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Overtuigingskracht

Het effect van de onafhankelijke variabele Cultuurgroep op de afhankelijke variabele Overtuigingskracht bleek significant ($F(1,113)=6.21$; $p=.01$, $\eta^2=.05$). De blanke studenten ($M=5.02$, $SD=1.06$) beoordeelden de teksten als minder overtuigend dan de kleurling studenten ($M=5.49$, $SD=.95$). Het effect van de onafhankelijke variabele Tekstversie op de afhankelijke variabele Overtuigingskracht bleek ook significant te zijn ($F(1,113)=4.01$; $p=.05$, $\eta^2=.03$). De tekstversie van ‘Gereed of nie...’ met een funky stijl ($M=5.03$, $SD=1.15$) werd als minder overtuigend beoordeeld dan de tekstversie van ‘Gereed of nie...’ met een niet-funky stijl ($M=5.44$, $SD=.88$). Er bleek geen significant interactie-effect van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele

Overtuigingskracht ($F(1,113)=1.69$; $p=.20$, $\eta^2=.02$). In tabel 5.2.3 is het resultaat van de effecten van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele Overtuigingskracht terug te vinden.

Tabel 5.2.3

Effecten van Cultuurgroep en Tekstversie op Overtuigingskracht

<i>Onafhankelijke Variabele</i>	<i>Afhankelijke Variabele</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>η^2</i>
Cultuurgroep	Overtuigingskracht	6.21	.01	.05
Tekstversie	Overtuigingskracht	4.01	.05	.03
Cultuurgroep *Tekstversie	Overtuigingskracht	1.69	.20	

5.3 Multivariate variantie-analyse

5.3.1 Effecten van Cultuurgroep op de mediërende variabelen

Uit de univariate variantie-analyses bleek dat Cultuurgroep een effect had op twee van de drie afhankelijke variabelen (namelijk op Aantrekkelijkheid en Overtuigingskracht). Het is echter mogelijk dat de variabele Cultuurgroep ook een effect heeft op de acht mediërende variabelen in dit onderzoek. Voor de analyse van deze mogelijke effecten van de variabele Cultuurgroep op de variabelen Individualisme, Collectivisme, Horizontalisme, Verticalisme, Culturele betrokkenheid, Accommodatie, Consequentiebetrokkenheid en Bronbeoordeling is voor een multivariate variantieanalyse gekozen, en wel om de volgende reden. Er zijn acht afhankelijke (de mediërende variabelen in dit onderzoek) variabelen waarop de variabele Cultuurgroep mogelijk een effect heeft. Hoe meer afhankelijke variabelen worden geanalyseerd in een univariate variantie-analyse des te groter de kans is dat bij toeval een significant effect wordt gevonden. Een multivariate variantieanalyse is dan geschikter; daarbij wordt de kans op toevallige effecten geminimaliseerd.

Uit de uitgevoerde multivariate variantie-analyse bleek een significant overall effect van cultuurgroep ($F(7,109)=2.34$, $p<.05$, $\eta^2=.13$). Daarom is vervolgens nagegaan op welke van de afhankelijke (de mediërende) variabelen (Individualisme, Collectivisme, Horizontalisme, Verticalisme, Culturele betrokkenheid, Accommodatie, Consequentiebetrokkenheid en

Bronbeoordeling) de onafhankelijke variabele cultuurgroep een significant effect had. Daarbij bleek het volgende.

Het verschil in cultuurgroep bleek te leiden tot een significant verschil in Culturele betrokkenheid ($F(1,115)=7.56, p<.01, \eta^2=.06$). De blanke studenten ($M=5.35, SD=.90$) en de kleurling studenten ($M=4.92, SD=.80$) bleken te verschillen in de mate waarin ze zich betrokken voelen bij de eigen cultuur. De mate van Accommodatie bleek ook significant te verschillen voor de blanke en kleurling studenten ($F(1,115)=4.64, p<.05, \eta^2=.04$). Dit wil zeggen dat de blanke studenten ($M=5.44, SD=1.07$) en de kleurling studenten ($M=5.00, SD=1.15$) bleken te verschillen in de mate waarin ze waarde hechten aan accommodatie in de tekst. Ook bleek Bronbeoordeling significant te verschillen tussen de blanke en kleurling studenten ($F(1,115)=6.41, p<.05, \eta^2=.05$). De blanke studenten ($M=4.11, SD=1.31$) en de kleurling studenten ($M=4.74, SD=1.38$) bleken van elkaar te verschillen in hun oordeel over *loveLife*. In tabel 5.3 zijn de effecten van cultuurgroep op de mediërende variabelen weergegeven.

Tabel 5.3

Variantieanalyse: effecten van Cultuurgroep op de mediërende variabelen

<i>Mediërende Variabelen</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	η^2
Individualisme	.01	.93	
Collectivisme	.49	.48	
Horizontalisme	.02	.88	
Verticalisme	.20	.66	
Culturele betrokkenheid	7.56	.01	.06
Accommodatie	4.64	.03	.04
Consequentiebetrokkenheid	1.68	.20	
Bronbeoordeling	6.41	.01	.05

5.4 Correlaties tussen mediërende variabelen en afhankelijke variabelen

Nagegaan werd of er samenhang bestond tussen de mediërende variabelen (Individualisme, Collectivisme, Horizontalisme, Verticalisme, Culturele betrokkenheid, Accommodatie, Consequentiebetrokkenheid en Bronbeoordeling) enerzijds en de afhankelijke variabelen (Aantrekkelijkheid, Begrijpelijkheid en Overtuigingskracht) anderzijds.

Van de vierentwintig ($8 \times 3 = 24$) hiertoe bepaalde correlaties bleken de volgende zes positief significant ($r > .30$; $p < .05$ of $p < .01$):

- Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid ($r = .40$; $p < .01$)
- Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid ($r = .35$; $p < .01$)
- Consequentiebetrokkenheid en Begrijpelijkheid ($r = .32$; $p < .01$)
- Horizontalisme en Overtuigingskracht ($r = .32$; $p < .01$)
- Consequentiebetrokkenheid en Overtuigingskracht ($r = .44$; $p < .01$)
- Bronbeoordeling en Overtuigingskracht ($r = .36$; $p < .01$)

In tabel 5.4 wordt een overzicht van alle correlaties tussen de genoemde variabelen gegeven.

Tabel 5.4
Correlaties tussen de Mediërende en Afhankelijke variabelen

<i>Mediërende Variabelen</i>	<i>Afhankelijke variabelen</i>		
	Aantrekkelijkheid	Begrijpelijkheid	Overtuigingskracht
Individualisme	-.019	.011	.063
Collectivisme	.229**	.158	.274**
Horizontalisme	.241**	.231**	.320**
Verticalisme	-.022	-.053	.021
Culturele betrokkenheid	-.008	-.007	.073
Accommodatie	-.029	.009	-.035
Consequentiebetrokkenheid	.398**	.318**	.440**
Bronbeoordeling	.354**	.279**	.363**

*= $p < .05$ en **= $p < .01$

Voor de zes significante correlaties tussen mediërende en afhankelijke variabelen, waarbij de beide cultuurgroepen plus de twee tekstversies samen waren geanalyseerd, is vervolgens onderscheid gemaakt naar Cultuurgroep en Tekstversie. In de tabellen 5.4.1 tot en met 5.4.6 zijn de correlaties weergegeven per cultuurgroep per tekstversie, per cultuurgroep met beide tekstversies en per tekstversie met beide cultuurgroepen voor Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid, Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid, Consequentiebetrokkenheid en Begrijpelijkheid, Horizontalisme en Overtuigingskracht, Consequentiebetrokkenheid en Overtuigingskracht en Bronbeoordeling en Overtuigingskracht.

5.4.1 Correlaties tussen mediërende variabelen en Aantrekkelijkheid

Er werden significante correlaties gevonden tussen Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid ($r=.40$, $p<.01$) en tussen Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid ($r=.35$, $p<.01$). In tabel 5.4.1 staat de correlatie tussen Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid uitgesplitst naar Cultuurgroep en Tekstversie. In tabel 5.4.2 staat de correlatie tussen Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid uitgesplitst naar Cultuurgroep en Tekstversie.

Tabel 5.4.1

Correlaties Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid bij de twee cultuurgroepen en tekstversies

<i>Consequentiebetrokkenheid</i>	<i>Aantrekkelijkheid</i>		
	Tekstversie 1	Tekstversie 2	Beide Versies
Cultuurgroep1 (Blank)	.562**	.261	.508**
Cultuurgroep 2 (Kleurling)	.218	.213	.216
Beide Cultuurgroepen	.484**	.219	.398**

*= $p<.05$ en **= $p<.01$

De hoogste significante correlatie tussen Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid werd gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 1 ('funky' stijl) beoordeelden ($r=.56$; $p<.01$). Dit wil zeggen dat hoe meer blanke studenten zich betrokken voelen bij het onderwerp HIV/AIDS en de gevolgen daarvan, des te aantrekkelijker ze de funky tekst vinden. Bij de kleurling studenten werden geen significante correlaties gevonden tussen Consequentiebetrokkenheid en Aantrekkelijkheid.

Tabel 5.4.2**Correlaties Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid bij de twee cultuurgroepen en tekstversies**

<i>Bronbeoordeling</i>	<i>Aantrekkelijkheid</i>		
	Tekstversie 1	Tekstversie 2	Beide Versies
Cultuurgroep1 (Blank)	.530**	.271	.385**
Cultuurgroep 2 (Kleurling)	.259	.219	.214
Beide Cultuurgroepen	.460**	.272*	.354**

*= $p < .05$ en **= $p < .01$

De hoogste significante correlatie tussen Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid werd gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 1 (funky stijl) beoordeelden ($r = .53$; $p < .01$). Dit wil zeggen dat hoe positiever (in termen van deskundig, betrouwbaar, eerlijk, geloofwaardig, interessant en goed) de blanke studenten *loveLife* beoordelen, des te aantrekkelijker ze de funky tekst vinden. Bij de kleurling studenten werden geen significante correlaties gevonden tussen Bronbeoordeling en Aantrekkelijkheid.

5.4.2 Correlaties tussen mediërende variabelen en Begrijpelijkheid

Er werd een significante correlatie gevonden tussen Consequentiebetrokkenheid en Begrijpelijkheid ($r = .32$, $p < .01$). In tabel 5.4.3 staan de correlaties per cultuurgroep per tekstversie, per cultuurgroep met beide tekstversies en per tekstversie met beide cultuurgroepen.

Tabel 5.4.3**Correlaties Consequentiebetrokkenheid en Begrijpelijkheid bij de twee cultuurgroepen en tekstversies**

<i>Consequentiebetrokkenheid</i>	<i>Begrijpelijkheid</i>		
	Tekstversie 1	Tekstversie 2	Beide Versies
Cultuurgroep1 (Blank)	.491**	.172	.421**
Cultuurgroep 2 (Kleurling)	.180	.048	.113
Beide Cultuurgroepen	.425**	.106	.318**

*= $p < .05$ en **= $p < .01$

De hoogste significante correlatie tussen Consequentiebetrokkenheid en Begrijpelijkheid werd gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 1 ('funky' stijl) beoordeelden ($r=.49$; $p<.01$); hoe meer blanke studenten zich betrokken voelen bij het onderwerp HIV/AIDS en de gevolgen daarvan, des te begrijpelijker ze de funky tekst vinden. Bij de kleurling studenten werd geen significante correlatie gevonden tussen Consequentiebetrokkenheid en Begrijpelijkheid.

5.4.3 Correlaties tussen mediërende variabelen en Overtuigingskracht

Er werden significante correlaties gevonden tussen Horizontalisme en Overtuigingskracht ($r=.32$, $P<.01$), Consequentiebetrokkenheid en Overtuigingskracht ($r=.44$, $p<.01$) en tussen Bronbeoordeling en Overtuigingskracht ($r=.36$, $P<.01$). In de tabellen 5.4.4 tot en met 5.4.6 zijn de correlaties weergegeven per cultuurgroep per tekstversie, per cultuurgroep met beide tekstversies en per tekstversie met beide cultuurgroepen.

Tabel 5.4.4

Correlaties Horizontalisme en Overtuigingskracht bij de twee cultuurgroepen en tekstversies

<i>Horizontalisme</i>	<i>Overtuigingskracht</i>		
	Tekstversie 1	Tekstversie 2	Beide Versies
Cultuurgroep1 (Blank)	.412*	.313	.356**
Cultuurgroep 2 (Kleurling)	.415*	.205	.322*
Beide Cultuurgroepen	.378**	.248	.320**

*= $p<.05$ en **= $p<.01$

De hoogste significante correlatie tussen Horizontalisme en Overtuigingskracht werd gevonden bij de kleurling studenten die Tekstversie 1 (funky stijl) beoordeelden ($r=.42$; $p<.05$) maar deze correlatie verschilt weinig van de significante correlatie die werd gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 1 (funky stijl) beoordeelden ($r=.41$; $p<.05$). Naarmate zowel de kleurling studenten als de blanke studenten hoger scoren op Horizontalisme, vinden ze de funky voorlichtingstekst overtuigender.

Tabel 5.4.5**Correlaties Consequentiebetrokkenheid en Overtuigingskracht bij de twee cultuurgroepen en tekstversies**

<i>Consequentiebetrokkenheid</i>	<i>Overtuigingskracht</i>		
	Tekstversie 1	Tekstversie 2	Beide Versies
Cultuurgroep1 (Blank)	.428*	.408*	.453**
Cultuurgroep 2 (Kleurling)	.282	.509**	.396**
Beide Cultuurgroepen	.417**	.454**	.440**

*= $p < .05$ en **= $p < .01$

De hoogste significante correlatie tussen Consequentiebetrokkenheid en Overtuigingskracht werd gevonden bij de kleurling studenten die Tekstversie 2 (niet-funky stijl) beoordeelden ($r = .51$; $p < .01$). Er werd ook een significante correlatie gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 2 (niet-funky stijl) beoordeelden maar deze is lager dan bij de kleurling studenten; dus hoe meer met name kleurling studenten zich betrokken voelen bij het onderwerp HIV/AIDS, des te overtuigender ze de ‘niet-funky’ tekst vinden. Er werd ook een significante correlatie gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 1 (funky stijl) beoordeelden; de mate van consequentiebetrokkenheid van de blanke studenten hangt dus samen met de beoordeling op overtuigingskracht bij de funky tekst en de niet-funky tekst. Bij de kleurling studenten hangt de mate van consequentiebetrokkenheid allen samen met de beoordeling op overtuigingskracht bij de niet-funky tekst.

Tabel 5.4.6**Correlaties Bronbeoordeling en Overtuigingskracht bij de twee cultuurgroepen en tekstversies**

<i>Bronbeoordeling</i>	<i>Overtuigingskracht</i>		
	Tekstversie 1	Tekstversie 2	Beide Versies
Cultuurgroep1 (Blank)	.523**	.157	.329**
Cultuurgroep 2 (Kleurling)	.212	.418*	.328*
Beide Cultuurgroepen	.423**	.308*	.363**

*= $p < .05$ en **= $p < .01$

De hoogste correlatie tussen Bronbeoordeling en Overtuigingskracht werd gevonden bij de blanke studenten die Tekstversie 1 (funky stijl) beoordeelden ($r = .52$; $p < .01$); hoe positiever de blanke studenten over de bron oordelen, des te overtuigender vinden ze de funky tekst. Bij kleurling studenten geldt een dergelijk verband juist voor de andere tekstvariant; hoe positiever ze over de bron oordelen, des te overtuigender ze de niet-funky tekst vinden.

6 Conclusie & discussie

In dit hoofdstuk worden allereerst in §6.1 de conclusies van het onderzoek besproken. Vervolgens plaats ik een aantal kritische kanttekeningen bij de opzet en uitvoering van dit onderzoek in §6.2.

6.1 Conclusie

In dit onderzoek werd aan blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten gevraagd een HIV/Aids-voorlichtingstekst te beoordelen op aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht. In het experiment werden twee tekstversies geëvalueerd om de effectiviteit van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst na te gaan bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten. Tekstversie 1 was geschreven in een funky stijl en Tekstversie 2 in een niet-funky stijl. De onderzoeksvraag luidde als volgt:

Wat is het effect van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid, en overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten?

Interactie-effect

Uit de gevonden resultaten kan worden geconcludeerd dat er een verschil is tussen de blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten wat betreft de beoordeling van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst: er werd een significant interactie-effect gevonden van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabele Aantrekkelijkheid. De blanke studenten beoordeelden Tekstversie 2 (niet-funky stijl) gemiddeld als aantrekkelijker dan Tekstversie 1 (funky stijl), terwijl de kleurling studenten Tekstversie 1 (funky stijl) gemiddeld als aantrekkelijker beoordeelden dan Tekstversie 2 (niet-funky stijl).

Mogelijke verklaring interactie-effect van Cultuurgroep en Tekstversie op Aantrekkelijkheid

Er werden positieve correlaties gevonden tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid en tussen consequentiebetrokkenheid en aantrekkelijkheid. Uit de multivariate variantie-analyse bleek dat het verschil in cultuurgroep niet leidde tot een verschil in

consequentiebetrokkenheid. De blanke studenten zijn niet meer of minder consequentiebetrokken dan de kleurling studenten. De correlatie tussen consequentiebetrokkenheid en aantrekkelijkheid kan daarom geen mogelijke verklaring geven voor de uitkomst dat de blanke studenten de niet-funky tekst aantrekkelijker vinden en de kleurling studenten de funky tekst.

Uit de multivariate variantie-analyse bleek dat het verschil in cultuurgroep wel leidde tot een verschil in bronbeoordeling. De blanke studenten beoordeelden de bron gemiddeld als minder positief dan de kleurling studenten. De significante correlatie tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid bleek echter alleen te gelden voor de blanke studenten die de funky tekst beoordeelden. De correlatie tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid geeft daarom geen mogelijke verklaring voor de uitkomst dat de kleurling studenten de funky tekst aantrekkelijker vinden en de blanke studenten de niet-funky tekst aantrekkelijker vinden.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan al met al geen duidelijke verklaring worden gegeven voor de uitkomst dat de blanke studenten de niet-funky tekst aantrekkelijker vinden en de kleurling studenten de funky tekst. Dat vereist verder onderzoek.

Vooruitlopend daarop kan op grond van het gevonden interactie-effect van cultuurgroep en tekstversie op aantrekkelijkheid, wel worden geadviseerd blanke en kleurling Zuid-Afrikaanse studenten anders te benaderen wat betreft het gebruik van een funky stijl of een niet-funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst, voor zover het erom gaat de tekst aantrekkelijk te maken. In de praktijk zou dat betekenen dat zowel voorlichtingsteksten met een funky stijl als met een niet-funky stijl geproduceerd moeten worden.

Hoofdeffecten van Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabelen

Er werden in totaal drie hoofdeffecten gevonden van de onafhankelijke variabelen Cultuurgroep en Tekstversie op de afhankelijke variabelen Aantrekkelijkheid en Overtuigingskracht. Er werden twee hoofdeffecten gevonden van de onafhankelijke variabele Cultuurgroep: één effect op Aantrekkelijkheid en één effect op Overtuigingskracht. De blanke studenten beoordeelden de beide HIV/Aids-voorlichtingsteksten zowel als minder aantrekkelijk als minder overtuigend dan de kleurling studenten. Het derde hoofdeffect was het effect van de onafhankelijke variabele Tekstversie op de variabele Overtuigingskracht. De

tekstversie met een niet-funky stijl werd gemiddeld als meer overtuigend beoordeeld door de twee groepen Zuid-Afrikaanse studenten samen dan de tekstversie met een funky stijl.

Mogelijke verklaring hoofdeffect van Cultuurgroep op Aantrekkelijkheid

De blanke studenten beoordeelden de teksten gemiddeld als minder aantrekkelijk dan de kleurling studenten. Er werden zoals eerder vermeld significante correlaties gevonden tussen consequentiebetrokkenheid en aantrekkelijkheid en tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid. Uit de multivariate variantie-analyse bleek dat het verschil in cultuurgroep niet leidde tot een verschil in consequentiebetrokkenheid. De blanke studenten bleken niet meer of minder consequentiebetrokken dan de kleurling studenten. De correlatie tussen consequentiebetrokkenheid en aantrekkelijkheid kan dus geen mogelijke verklaring geven voor de uitkomst dat de blanke studenten de teksten als minder aantrekkelijk beoordeelden dan de kleurling studenten. Uit de multivariate variantie-analyse bleek dat het verschil in cultuurgroep wel leidde tot een verschil in bronbeoordeling. De blanke studenten beoordeelden de bron over het algemeen als minder positief dan de kleurling studenten. De significante correlatie tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid zou dus een mogelijke verklaring kunnen geven voor de uitkomst dat de blanke studenten de teksten minder aantrekkelijk vinden dan de kleurling studenten. De significante correlatie tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid is echter geheel toe te schrijven aan een significante correlatie tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid bij de blanke studenten die de funky tekst beoordeelden. De correlatie tussen bronbeoordeling en aantrekkelijkheid kan daarom geen mogelijke verklaring geven voor de uitkomst dat de kleurling studenten de teksten gemiddeld aantrekkelijker vinden dan de blanke studenten.

Al met al kan er dus geen verklaring worden gegeven voor de uitkomst dat de blanke studenten de teksten minder aantrekkelijk vinden dan de kleurling studenten. Ook daarvoor is verder onderzoek noodzakelijk.

Mogelijke verklaring hoofdeffect van Cultuurgroep op Overtuigingskracht

De blanke studenten beoordeelden de teksten gemiddeld als minder overtuigend dan de kleurling studenten. Er werden positieve correlaties gevonden tussen horizontalisme en overtuigingskracht, consequentiebetrokkenheid en overtuigingskracht en bronbeoordeling en overtuigingskracht. Uit de multivariate variantie-analyse bleek dat de blanke en kleurling studenten niet significant van elkaar verschillen wat betreft horizontalisme en

consequentiebetrokkenheid. De blanke studenten bleken niet meer of minder horizontalistisch en ook niet meer of minder consequentiebetrokken dan de kleurling studenten. De correlaties tussen horizontalisme en overtuigingskracht en consequentiebetrokkenheid en overtuigingskracht kunnen daarom geen verklaring bieden voor de uitkomst dat de blanke studenten de teksten gemiddeld als minder overtuigend beoordelen dan de kleurling studenten.

Zoals eerder gezegd bleken de blanke studenten de bron van de tekst over het algemeen negatiever te beoordelen dan de kleurling studenten. De significante correlatie tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht geeft wellicht een mogelijke verklaring voor de uitkomst dat de blanke studenten de teksten minder overtuigend vinden dan de kleurling studenten. De significante correlatie tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht is echter geheel toe te schrijven aan de blanke studenten die de funky tekst beoordeelden en de kleurling studenten die de niet-funky tekst beoordeelden. Bij de blanke studenten die de niet-funky tekst beoordeelden en de kleurling studenten die de funky tekst beoordeelden, werden geen significante correlaties tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht gevonden. De correlatie tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht kan daarom geen algemeen geldige verklaring geven voor de uitkomst dat de blanke studenten de twee teksten als minder overtuigend beoordelen dan de kleurling studenten.

De resultaten van dit onderzoek bieden geen verklaring voor de uitkomst dat de blanke studenten de beide teksten minder overtuigend vinden dan de kleurling studenten. Ook hiervoor is verder onderzoek noodzakelijk.

Mogelijke verklaring hoofdeffect van Tekstversie op Overtuigingskracht

Tekstversie 2 (niet-funky stijl) werd door de blanke en kleurling studenten samen als meer overtuigend beoordeeld dan Tekstversie 1 (funky stijl). Er werden positieve correlaties gevonden tussen consequentiebetrokkenheid en overtuigingskracht, tussen horizontalisme en overtuigingskracht en tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht. Deze correlaties kunnen wellicht een verklaring bieden voor de uitkomst dat de niet-funky tekst als meer overtuigend wordt beoordeeld dan de funky tekst door de blanke en kleurling studenten samen.

De positief significante correlatie tussen consequentiebetrokkenheid en overtuigingskracht is toe te schrijven aan de blanke studenten die de funky tekst beoordeelden, de blanke studenten die de niet-funky tekst beoordeelden en de kleurling studenten die de niet-funky tekst

beoordeelden. De mate van overtuigingskracht van de niet-funky tekst hangt zowel bij de blanke als de kleurling studenten samen met hun mate van consequentiebetrokkenheid. Bij de blanke studenten die de funky tekst beoordeelden, hangt de mate van consequentiebetrokkenheid ook samen met de overtuigingskracht van de tekst. Bij de kleurling studenten die de funky tekst beoordeelden, hangt de mate van consequentiebetrokkenheid niet samen met de overtuigingskracht van de tekst. De mate van consequentiebetrokkenheid bij de blanke studenten kan daarom slechts een gedeeltelijke verklaring geven voor de uitkomst dat de niet-funky tekst als meer overtuigend wordt beoordeeld dan de funky tekst.

De significante correlatie tussen horizontalisme en overtuigingskracht is toe te schrijven aan de blanke studenten en de kleurling studenten die de funky tekst beoordeelden. Er werden geen significante correlaties tussen horizontalisme en overtuigingskracht gevonden bij de blanke studenten en de kleurling studenten die de niet-funky tekst beoordeelden. De correlatie tussen horizontalisme en overtuigingskracht biedt daarom geen verklaring voor de uitkomst dat de niet-funky tekst als meer overtuigend wordt beoordeeld dan de funky tekst.

De significante correlatie tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht is toe te schrijven aan de blanke studenten die de funky tekst beoordeelden en de kleurling studenten die de niet-funky tekst beoordeelden. De blanke en kleurling studenten verschillen van elkaar wat betreft bronbeoordeling. De blanke studenten geven over het algemeen een negatiever oordeel over de bron dan de kleurling studenten. Bij de blanke studenten hangt de mate van overtuigingskracht samen met de mate van bronbeoordeling bij de funky tekst. Bij de kleurling studenten hangt de mate van overtuigingskracht samen met de mate van bronbeoordeling bij de niet-funky tekst. Bronbeoordeling kan daarom een gedeelte van de variantie verklaren in de overtuigingskrachtscore wanneer de blanke studenten de funky tekst beoordelen en de kleurling studenten de niet-funky tekst. De correlatie tussen bronbeoordeling en overtuigingskracht geeft echter geen mogelijke verklaring voor de uitkomst dat de niet-funky tekst als meer overtuigend wordt beoordeeld dan de funky tekst.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan dus geen verklaring worden gegeven voor de uitkomst dat de blanke en kleurling studenten de niet-funky tekst als meer overtuigend beoordelen dan de funky tekst. Dat vereist verder onderzoek.

Wie een effectieve (wat betreft overtuigingskracht) HIV/Aids-voorlichtingstekst wil schrijven voor blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten, zou gelet op de uitkomsten van dit onderzoek een niet-funky stijl moeten gebruiken in plaats van een funky stijl. Hoewel kleurling studenten de tekstversie met de funky stijl aantrekkelijker vinden, is het toch aan te raden een niet-funky stijl te gebruiken. De niet-funky tekst wordt immers als meer *overtuigend* beoordeeld dan de funky tekst en het uiteindelijke doel van een HIV/Aids-voorlichtingstekst is de lezer te overtuigen om maatregelen te treffen tegen de kans op besmetting met HIV/AIDS. Een niet-funky stijl is in dit cruciale opzicht effectiever dan een funky stijl.

Uit de multivariate variantie-analyse bleek een significant effect van cultuurgroep. Het verschil in cultuurgroep bleek niet te leiden tot een verschil in Individualisme, Collectivisme, Horizontalisme en Verticalisme. Het verschil in cultuurgroep bleek wel te leiden tot een verschil in Culturele betrokkenheid, Accommodatie en Bronbeoordeling. De blanke studenten voelen zich meer betrokken bij de eigen cultuurgroep dan de kleurling studenten. Daarnaast hechten de blanke studenten meer waarde aan accommodatie (aanpassen van taalgebruik) in de tekst dan de kleurling studenten. Verder beoordelen de kleurling studenten de bron van de tekst positiever (o.a. betrouwbaar, deskundig, geloofwaardig) dan de blanke studenten. Op basis van de resultaten in dit onderzoek is geen directe verklaring te geven voor de uitkomst dat de blanke studenten zich meer betrokken voelen bij hun cultuur, meer waarde hechten aan de mate van accommodatie in de tekst en minder positief oordelen over de bron van de tekst dan de kleurling studenten. Meer onderzoek is nodig om deze uitkomsten te kunnen verklaren.

6.2 Discussie

In deze paragraaf zullen een aantal kritische kanttekeningen worden geplaatst bij de opzet en uitvoering van dit onderzoek.

De cultuurdimensie Individualisme - Collectivisme in dit onderzoek

Ten eerste is achteraf gezien de keus voor de cultuurdimensie Individualisme versus Collectivisme in dit onderzoek misschien niet de beste geweest. De cultuurdimensie Individualisme versus Collectivisme is gebruikt in navolging van het onderzoek van Verwer (2003), maar de keus voor een andere cultuurdimensie zou wellicht beter zijn geweest. In dit

onderzoek zou de keus voor de cultuurdimensie Machtafstand waarschijnlijk beter zijn geweest. Machtafstand is de mate waarin de minder machtige leden van instituties en organisaties in een land verwachten en accepteren dat de macht ongelijk verdeeld is. Hierbij zijn instituties de bouwstenen van een samenleving, zoals het gezin, de school en de woongemeenschap en zijn organisaties de plaatsen waar mensen werken (Hofstede, 1991).

In landen met een kleine machtafstand is de emotionele afstand tussen ondergeschikten en leidinggevendenden relatief klein. Er bestaat een voorkeur voor overleg en ondergeschikten zullen hun leidinggevende makkelijk direct benaderen en hem/haar zo nodig tegenspreken. In landen met een grote machtafstand is de afhankelijkheid van ondergeschikten aanzienlijk en is de emotionele afstand tussen ondergeschikten en hun leidinggevendenden relatief groot. Ondergeschikten zullen hun leidinggevendenden niet snel direct benaderen en hen nog minder vaak tegenspreken (Hofstede, 1991).

Het is denkbaar dat verschillen in Machtafstand leiden tot een andere beoordeling van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl. Personen met een kleine machtafstand zullen wellicht een voorkeur hebben voor een directe, informele stijl, in dit onderzoek de funky stijl. Een informele stijl benadrukt immers gelijkheid en schept een kleine (emotionele) afstand tussen de zender en ontvanger. Personen met een grote machtafstand zullen wellicht een voorkeur hebben voor een meer formele stijl, in dit onderzoek de niet-funky stijl. Een formele stijl benadrukt immers ongelijkheid en schept meer (emotionele) afstand tussen de zender en de ontvanger. In vervolgonderzoek is het aan te raden om vragen te stellen met betrekking tot de cultuurdimensie Machtafstand. Wellicht leiden verschillen in machtafstand tot duidelijker verschillen in de beoordeling van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl.

Hierbij moet worden opgemerkt dat absoluut niet met zekerheid te zeggen is dat blanke en kleurling Afrikaans sprekende studenten wel van elkaar verschillen wat betreft Machtafstand. Machtafstand lijkt echter een meer relevante cultuurvariabele te zijn met betrekking tot het onderzochte tekstkenmerk in dit onderzoek (funky stijl ten opzichte van niet-funky stijl) dan de cultuurvariabele Individualisme versus Collectivisme. De dimensie Machtafstand van Hofstede (1991) is slechts een algemeen model en biedt geen geschikt en verfijnd meetinstrument om cultuurverschillen op individueel niveau te meten. Een degelijk en verfijnd meetinstrument om (eventuele) verschillen in machtafstand bij lerzers met

verschillende culturele achtergronden te meten, is bij eventueel vervolgonderzoek uiteraard noodzakelijk.

De variabele consequentiebetrokkenheid

Er kan ook een kritische kanttekening geplaatst worden bij de mediërende variabele consequentiebetrokkenheid. Deze variabele kan een effect hebben op de wijze waarop de argumenten worden verwerkt, bijvoorbeeld via de centrale route of de perifere route. Verwer (2003) veronderstelt dat personen met een lage mate van consequentiebetrokkenheid wellicht de voorkeur geven aan verwerking via de perifere route (op basis van perifere cues) en dat deze voorkeur wellicht samenhangt met de aantrekkelijkheid van de affectieve tekst. Een hoge mate van consequentiebetrokkenheid hangt wellicht samen met de voorkeur voor verwerking via de centrale route en indirect met de aantrekkelijkheid van de rationele tekst. De keus voor de variabele consequentiebetrokkenheid in het onderzoek van Verwer (2003), een onderzoek naar het effect van rationele versus affectieve argumentatie op de beoordeling van een tekst, is een logische keus geweest. De variabele consequentiebetrokkenheid heeft echter meer betrekking op argumentatietype dan op stijl. Daarom is in dit onderzoek consequentiebetrokkenheid een minder logische variabele. Wellicht zijn er andere persoonsvariabelen die meer samenhangen met de beoordeling van stijl. Voorbeelden zouden kunnen zijn de mate waarin een persoon introvert is, serieus is of gevoelig is voor verschillen in hiërarchie. Het is aan te raden om hier rekening mee te houden in eventueel vervolgonderzoek.

Fixed-effect fallacy

Een derde kritische kanttekening moet geplaatst worden bij de keuze om in dit onderzoek varianten van slechts één tekst te gebruiken ('Gereed of nie...'). Een generalisatiefout die vaak door (taal)onderzoekers wordt gemaakt, aldus Meuffels en van den Bergh (2005), is dat wordt gesuggereerd dat het specifieke talige materiaal (verkregen in een experimentele situatie bij een specifieke groep proefpersonen), gegeneraliseerd mag worden naar *taal-in-het-algemeen*, terwijl de inductief-statistische informatie die wordt gebruikt om deze claim te bewijzen niet alleen inadequaat is maar zelfs totaal niet relevant is voor de rechtvaardiging van deze claim. Meuffels en van den Bergh (2005) duiden deze fout aan als de fixed-effect fallacy.

De oorsprong van de fixed-effect fallacy moet gezocht worden in een conceptuele verwarring van *gefixeerde* met *random* factoren. Bij de fixed-effect drogrede worden de *random* (talige) factoren in de (inductief-)statistische analyse ten onrechte opgevat als gefixeerde factoren. De consequentie van deze misclassificatie is dat de berekende kansen (bijvoorbeeld uitgedrukt in de vorm van alpha-niveau) duiden op de mogelijkheid tot generalisatie, terwijl bij nadere beschouwing blijkt dat een dergelijke mogelijkheid geheel en al afwezig is (Meuffels en van den Bergh, 2005). Ter verduidelijking een voorbeeld uit dit onderzoek: de berekende kansen in dit onderzoek suggeren dat het verschil in overtuigingskracht tussen de twee tekstvarianten (funky en niet-funky) gegeneraliseerd mag worden en voor de populatie van teksten geldt, waar dit er één van is. Dit kan echter niet op basis van één tekst worden beweed. Het gevonden resultaat in dit onderzoek (niet-funky stijl is meer overtuigend) zou immers ook verklaard kunnen worden door een specifiek kenmerk van de gehanteerde teksten. Het is daarom aan te raden in eventueel vervolgonderzoek meerdere teksten met een funky stijl en meerdere teksten met een niet-funky stijl te gebruiken, zodat de interne validiteit van het onderzoek verbetert (Meuffels en van den Bergh, 2005). Teksten die van elkaar verschillen wat betreft bijvoorbeeld informatiedichtheid, samenhang of structuur zouden dan onderzocht kunnen worden.

Vergelijking van resultaten uit dit onderzoek met resultaten uit eerder onderzoek

In deze paragraaf zullen de resultaten van de onderzoeken van Verwer (2003) en Lighart (2005) worden vergeleken met de resultaten van dit onderzoek en worden bediscussieerd. Het onderzoek van Saal (2003) zal hier buiten beschouwing blijven omdat in het onderzoek van Saal (2003) geen eenduidige resultaten werden verkregen vanwege problemen met het meetinstrument (een zelf geconstrueerde vragenlijst). In hoofdstuk 2 Theoretisch kader is beschreven welke problemen Saal (2003) heeft ondervonden met het meetinstrument.

Verwer (2003), die onderzoek deed naar het effect van rationele versus affectieve argumentatie op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht van een HIV/Aids-voorlichtingstekst bij Zuid-Afrikaanse tieners, vond geen significante cultuurafhankelijke resultaten tussen de blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners. Verwer (2003) schrijft dat de oorzaak hiervan zou kunnen zijn dat tieners vaak sterk individualistisch georiënteerd zijn, wat wellicht een dominantere rol heeft gespeeld bij het evalueren van de HIV/Aids-voorlichtingsteksten dan de culturele achtergrond.

Volgens Verwer (2003) is het mogelijk dat er wel significante cultuurafhankelijke verschillen worden gevonden bij een andere doelgroep dan tieners. In dit onderzoek is een andere doelgroep dan tieners gebruikt, namelijk studenten, en er is ook een ander tekstkenmerk dan rationele versus affectieve argumentatie gebruikt, namelijk het tekstkenmerk stijl. De vraag of rationele versus affectieve argumentatie in een HIV/Aids-voorlichtingstekst een effect heeft op de beoordeling van de tekst door een andere doelgroep dan tieners (bijvoorbeeld studenten) is in dit onderzoek dus onbeantwoord gebleven. Het zou daarom interessant zijn om het onderzoek van Verwer (2003) exact te repliceren bij een andere doelgroep dan tieners, bijvoorbeeld studenten. Op deze manier kan worden nagegaan of rationele versus affectieve argumentatie in een HIV/Aids-voorlichtingstekst wellicht wel een effect heeft op de beoordeling van de tekst bij bijvoorbeeld studenten.

Een andere mogelijke oorzaak die Verwer (2003) geeft voor het ontbreken van significante verschillen in haar onderzoek is dat andere tekstkenmerken dan rationeel versus affectief wellicht dominanter waren bij de oordeelsvorming door de respondenten. Onderzoek naar het effect van andere tekstkenmerken dan rationeel versus affectief op de beoordeling van een tekst zou volgens Verwer (2003) daarom interessant zijn. Zowel in het onderzoek van Ligthart (2005) als in dit onderzoek is, conform het advies van Verwer (2003), gekozen om het effect te onderzoeken van een ander tekstkenmerk dan rationeel versus affectief (namelijk stijl) op de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst. Zowel in het onderzoek van Ligthart (2005) als in dit onderzoek werd nagegaan wat het effect is van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl op de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst. Ligthart (2005) heeft in haar onderzoek dezelfde doelgroep (tieners) ondervraagd als Verwer (2003). In het onderzoek van Ligthart (2005) werden, net als bij Verwer (2003), geen significante cultuurafhankelijke verschillen gevonden.

Een mogelijke verklaring hiervoor is dat tieners nog geen duidelijk beeld hebben gevormd over welk type argumentatie (bijvoorbeeld affectief versus rationeel) en welke stijl (bijvoorbeeld funky versus niet-funky) ze aantrekkelijk of minder aantrekkelijk vinden. In het onderhavige onderzoek, waar studenten als respondenten zijn gebruikt, naar het effect van een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl op de beoordeling van een HIV/Aids-voorlichtingstekst werden wel significante verschillen gevonden. Uit de resultaten van de onderzoeken van Verwer (2003) en Ligthart (2005) kan worden afgeleid dat de Zuid-Afrikaanse tieners wellicht nog geen duidelijke voorkeur hebben voor affectieve argumentatie

vergeleken met rationele argumentatie of voor een funky stijl vergeleken met een niet-funky stijl in een HIV/Aids-voorlichtingstekst. Uit dit onderzoek blijkt dat de Zuid-Afrikaanse studenten wel een duidelijk beeld hebben gevormd over welke stijl (funky of niet-funky) ze meer of minder aantrekkelijk en overtuigend vinden in een HIV/Aids-voorlichtingstekst.

Een bepaalde mate van taalsensitiviteit bij de proefpersonen lijkt noodzakelijk om significante verschillen te kunnen vinden in een onderzoek naar het effect van argumentatietype of stijl op de aantrekkelijkheid, begrijpelijkheid en overtuigingskracht van een tekst. Of dat ook voor andere tekstkenmerken dan argumentatietype en stijl geldt, kan hier niet beantwoord worden. Vervolgonderzoek naar het effect van andere tekstkenmerken (bijvoorbeeld inhoud, informatiedichtheid, samenhang, structuur etc.) op de beoordeling van een tekst door zowel tieners als studenten zou hier een antwoord op kunnen geven.

Bibliografie

Aids Foundation of South Africa (2000). *AIDS in South Africa*. Beschikbaar via: http://www.aids.org.za/aids_in_south_africa.htm (mei 2005).

Baarda, D.B. & Goede, M.P.M. de (2001). *Basisboek Methoden en Technieken*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

Burger, P. & Jong, J. de (1997). *Handboek Stijl. Adviezen voor aantrekkelijk schrijven*. Groningen: Martinus Nijhoff.

Carstens, W.A.M. (1994). *Norme vir Afrikaans: enkele riglyne by die gebruik van Afrikaans*. Pretoria: J.L. van Schaik Akademies.

Dale, van (1997). *Groot Elektronisch Woordenboek Hedendaags Nederlands*. Utrecht/Antwerpen: Novell, Inc.

Dyk, A.C. van (2001). Traditional African beliefs and customs: implications for AIDS education and prevention in Africa. *South African Journal of Psychology* 31, nr 2, pp. 61-65.

Giles, H. (1973). Accent mobility: A model and some data. *Anthropological Linguistics*, nr. 15, pp. 87-105.

Giles, H., Mulac, A., Bradac, J.J. & Johnson, P. (1987). Speech accommodation theory: The first decade and beyond. *Communication Yearbook 10*. Newbury Park, Beverly Hills, London, New Delhi: Sage.

Gudykunst, W.B. (1991). *Bridging differences: effective ingroup communication*. Sage Publications: California.

Hair, J.F. e.a. (1998). *Multivariate data analysis*. Upper Saddle River: Prentice Hall.

Han, S. & Schavitt, S. (1994). Persuasion and culture: advertising appeals in individualistic and collectivistic societies. *Journal of Experimental Social Psychology* 30, pp. 326-350.

Hoeken, H. (1998). *Het ontwerp van overtuigende teksten. Wat onderzoek leert over de opzet van effectieve reclame en voorlichting*. Bussum: Couthino.

Hofstede, G. (1991). *Allemaal andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen*. Amsterdam: Contact.

Jansen, C. (2003). Be wise – condomise? Over de relevantie van de culturele achtergrond van in Nederland wonende Ghanezen voor voorlichting over HIV/AIDS. *Tydskrif vir Nederlands en Afrikaans*, nr. 10.

Kelly, K. (2001). Psychoanalysis, behavior change and the social epidemiology of AIDS. Beschikbaar via: <http://www.cadre.org.za> (maart 2005).

Korzilius, H. (2000). *De kern van survey-onderzoek*. Assen: Van Gorcum

Ligthart, B. (2005). Stijl en Cultuur: Onderzoek naar het effect van stijlverschillen in een HIV/AIDS-voorlichtingstekst, bij blanke en kleurling Afrikaans sprekende tieners in Zuid-Afrika. Beschikbaar via: <http://www.epidasa.org> (28-07-2005).

Maes, F. e.a. (1996). *Instructieve teksten. Analyse, ontwerp en evaluatie*. Bussum:Coutinho.

Meuffels, B. & Bergh, H. van den (2005). De ene tekst is de andere niet: The language-as-a-fixed-effect fallacy revisited: Methodologische implicaties. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 27, nr 2, pp. 106-125.

Moore, D.S. & McGabe, G.P. (1997). *Statistiek in de praktijk*. Schoonhoven: Academic Service.

Murray-Johnson, L. e.a. (2001). Addressing cultural orientations in fear appeals: promoting AIDS-protective behaviors among Mexican immigrant and African American adolescents and American and Taiwanese college students. *Journal of Health Communications* 6, pp. 335-358.

Perloff, R.M. (2001). *Persuading people to have Safer Sex*. Lawrence Erlbaum Associates. London.

Saal, E. (2003). Die oorredende invloed van sleng en bron-ontvanger-ooreenkomste in MIV/vigs-materiaal. *Tydskrif vir Nederlands en Afrikaans 10, nr 1*, pp. 81-111.

Singelis, T.M. (1995). Horizontal and Vertical Dimensions of Individualism and Collectivism: A Theoretical and Measurement Refinement. *Cross-Cultural Research 29, nr 3*, pp. 240-275.

Stadler, L. de (2005). Knowing your culture: The difficulty of measuring culture. *Information Design Journal + Document Design 13, nr 1*, pp. 70-73.

Steehouder, M. e.a. (1999). *Leren Communiceren. Handboek voor mondelinge en schriftelijke communicatie*. Vierde druk. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Swanepoel, P. (2003). Die (on)effektiwiteit van MIV/vigs-voorligtingsveldtogte en -voorligtingstekste in Suid-Afrika: normatiewe raamwerke, probleme en riglyne vir oplossings. *Tydskrif vir Nederlands en Afrikaans 10, nr 1*, pp. 5-51.

Thanasoulas, D. (1999). Accommodation Theory. Beschikbaar via: www.tefl.net/articles/accommodation.htm (maart 2005).

Verwer, C. (2003). Uitdaging voor de Regenboognatie: Over de begripelijkheid, aantrekkelijkheid en overtuigingskracht van rationeel versus affectief gekleurde HIV/AIDS-teksten voor Afrikaner en kleurling tieners in Zuid-Afrika. Beschikbaar via: <http://www.epidasa.org> (07-05-2005).

Vocht, A. de (2002). *Basis handboek SPSS 11 voor Windows 98, ME, 2000, XP*. Utrecht: Bijleveld Press.

Wijk, C. van (2000). *Toetsende statistiek: basistechnieken. Een praktijkgerichte inleiding voor onderzoekers van taal, gedrag en communicatie*. Bussem: Coutinho.

Geraadpleegde internetsites:

www.lovelife.org.za

www.unaids.org

Bijlagen

Bijlage 1: Tekstversie 1 ‘Gereed of nie...’ in een funky stijl

GEREED OF NIE...

Eerstens, verstaan die risiko.

Seks is veronderstel om hierdie beautiful ding te wees. ...en wees verseker dat dit kan wees. MAAR vandag is daar hoë risks involved. Die average Suid-Afrikaanse teenager het 'n 50/50 kans om MIV/vigs te kry. En jy weet reeds dat daar geen cure vir vigs is nie. Man, dit is 'n heavy risk. Buiten vir die feit dat jou lewe on the line is as jy seks het, is daar ook andere risiko's soos pregnancy en 'n range van nasty sexually transmitted infections (buiten vir MIV) wat vir jou major grief kan besorg.

Weerhouding en uitstel... How real envir hoe lank?

Feit is dat **GEEN SEKS DIE VEILIGSTE SEKS IS**. Maar as jy net doring is om bietjie te kry, beter jy jou ass protect! Jy dink dalk dat almal dit doen, maar daar is actually mense wat in geen hurry is nie en hulle wag vir die regte tyd of die regte persoon of wag selfs om eers te trou - dit gebeur wel, weet jy! Hoe langer jy wag, hoe veiliger is jy. En besides, daar is maniere om daai sexual zsa zsa zsu te kry sonder actually getting it in!

Wanneer is ek oud genoeg om seks te hê?

Daar is geen cut off dates vir wanneer jy seks moet hê nie. En dis 'n klomp bull dat seks meer fun is as jy jonk is. Dit is 'n feit dat as jy begin om seks te hê op 'n jong ouderdom, jy jousef aan 'n groter risiko blootstel om MIV te kry. Seks was nog altyd daar en sal altyd daar wees so waarom moet jy rush vir iets wat nêrens gaan nie? Dit is waar dat dit die moeite werd is om te wag voor jy seks het. Beter dit glo chinas!

Hoe besluit ek of dit die regte tyd is om vir die eerste keer seks te hê?

Vra jousef die volgende en dalk kry jy 'n paar antwoorde.

Wat wil jy word as jy eendag groot is? Dink jy dat dit net alles gaan opmors as jy seks het? Is jy in enige rush? Hoe oud is jy? Is jy involved met die regte persoon met wie jy eerlik kan praat? Hou jy van die ander persoon en het jy respek vir hom of haar? En het julle daarvoor gepraat om eerder te wag tot albei gereed is en/of om te wag tot julle getroud is? Sal jy dieselfde dink oor jousef as jy nou seks met jou squeeze het? Het jy al die 411 oor protected seks, birth control, STI's, MIV/vigs en het jy en jou honey daarvoor gepraat?

Op ons ouderdom is seks 'n BIG DEAL. Die obvious vraag is wanneer sal ek reg wees om seks te hê? Ons moet ook deal met daai irritating vriende wat aanhou om 'n hele klomp druk op ons te sit om actually seks te hê. Hulle hou aan om te sê dat seks great is en as ons dit nog nie gedoen het nie, laat hulle ons soos big geeks voel. Daar is geen real solution om te weet wanneer jy reg is om seks te hê nie, maar daar is 'n paar goed waaroor jy moet dink.

Is dit 'n done deal dat jy en jou partner 'n rubber gaan gebruik as julle die ding doen? Weet jy wat jou MIV-status is? Weet jy wat jou partner s'n is? Voel dit asof iemand 'n gun teen jou kop hou om seks te hê?

Wat kan ek doen om heeltemal seker te wees?

Dit is actually undeniable dat die veiligste seks, geen seks is nie en baie mense is nie eintlik seker wanneer hulle moet begin om seks te hê nie. As jy voel of jy al die antwoorde op die vrae het en dat jy in 'n goeie langtermynverhouding is, dan is jy dalk gereed. Maar jy moet met jou partner oor seks kan praat en comfortable wees as jy dit doen. Aan die anderkant, as hierdie vrae jou 'n hoofpyn gee – dan is jy waarskynlik glad nie reg nie – jy sal nie doodgaan as jy wag nie.

Deur daarvoor te praat is die beste manier om te weet of jy reg is vir seks. Weet presies wat jou partner voel en dink en hoe julle albei MIV gaan voorkom. Jy beter dit ernstig opneem, want jou lewe is nie 'n speletjie nie.

As jy reg is om all the way te gaan, is daar opsies. Soos om die volledige stel loveFacts oor seksplay te kry – so sorg dat jy dit in die hande kry.

ONTHOU, wat jy ook al besluit, maak seker dat dit 'n safe option vir jou en jou partner is.

Vir meer inligting, counselling of 'n volledige stel loveFacts, skakel thetjunction of besoek die loveLife website by www.lovelife.org.za.

Bijlage 2: Tekstversie 2 ‘Gereed of nie...’ in een niet-funky stijl

GEREED OF NIE...

Eerstens, verstaan die risiko

Seks is veronderstel om iets heel moois te wees. ...en wees verseker dat dit kán wees. MAAR vandag is dit 'n hoë risiko. Die gemiddelde Suid-Afrikaanse tiener het 'n 50% kans om vigs te kry. En jy weet reeds dat vigs nie genees kan word nie. Dit is 'n groot risiko. Buiten vir die feit dat jou lewe op die spel is as jy seks het, is daar ook ander risiko's soos swangerskap en 'n klomp nare seksueel-oordraagbare infeksies (behalwe vigs) wat vir jou groot verdriet kan gee.

Wag met seks... Is dit realisties en vir hoe lank?

Feit is dat **GEEN SEKS DIE VEILIGSTE SEKS IS**. Maar as jy regtig móét, beter jy jouself beskerm! Jy dink dalk dat almal seks het, maar daar is mense wat nie haastig is nie en wag vir die regte tyd of persoon of wat selfs wag om eers te trou. Hoe langer jy wag, hoe veiliger is jy. En daar is tog maniere om 'n orgasme te kry sonder om seks te hê.

Wanneer is ek oud genoeg om seks te hê?

Daar is nie 'n vastgestelde ouderdom waarop jy móét begin seks hê nie. Dit is onsin dat seks lekkerder is as jy jonk is. Die feit is dat as jy op 'n jong ouderdom begin om seks te hê, jy 'n groter risiko het om vigs te kry. Seks is iets wat nog altyd daar was en altyd daar sal wees, so waarom moet jy haastig wees met iets wat jy nog baie tyd voor het? Dit is waar dat dit die moeite werd is om te wag voor jy seks het. Dit kan jy maar glo!

Hoe besluit ek of dit die regte tyd is om vir die eerste keer seks te hê?

Vra jouself die volgende vrae en dalk kry jy 'n paar antwoorde.

Wat wil jy word as jy eendag groot is? Dink jy dat dit net alles gaan opmors as jy seks het? Is jy oorhaastig? Hoe oud is jy? Is jy in 'n verhouding met die regte persoon met wie jy eerlik kan praat? Hou jy van die ander persoon en het jy respek vir hom of haar? En het julle daarvoor gepraat om eerder te wag tot albei gereed is en/of om te wag tot julle getroud is? Sal jy dieselfde dink van jouself as julle nou seks het? Het jy ál die inligting oor veilige seks, geboortebepanking, seksueel-oordraagbare infeksies, vigs en het jy en jou maat al daarvoor gepraat?

Op ons ouderdom is seks 'n GROOT DING. Die eintlike vraag is wanneer is ek reg om seks te hê? Ons moet ook weet wat om te doen as ons vriende net aanhou en aanhou aan ons torring dat ons moet seks hê. Hulle hou aan om te sê dat seks fantasties is en as ons dit nog nie gedoen het nie, laat hulle ons simpel voel. Daar is geen regte manier om te weet wanneer jy reg is om seks te hê nie, maar daar is 'n paar goed waaroor jy moet dink.

Het julle besluit om 'n kondoom te gebruik elke keer as julle seks het? Weet jy wat jou MIV-status is? Weet jy wat jou ou of meisie s'n is? Voel dit vir jou of iemand jou dwing om seks te hê?

Wat kan ek doen om heeltemal seker te wees?

Of jy dit wil weet of nie, die veiligste seks is geen seks. Baie mense is onseker wanneer hulle moet begin om seks te hê. As jy voel dat jy al die antwoorde op die vrae het en dat jy in 'n goeie vaste verhouding is, dan is jy dalk gereed. Maar, jy moet met jou meisie/ou oor seks kan praat en gemaklik wees as jy dit doen. Aan die anderkant, as hierdie vrae vir jou 'n hoofpyn gee – dan is jy waarskynlik glad nie reg nie – jy sal nie doodgaan as jy wag nie.

Deur daarvoor te praat is die beste manier om te weet of jy reg is vir seks. Jy moet presies weet wat jou meisie/ou voel en dink, en hoe julle gaan keer dat julle vigs kry. Jy behoort dit ernstig op te neem, want jou lewe is nie 'n speletjie nie.

As jy reg is om seks te hê, is daar ander opsies. Leer meer oor onskuldige seksuele aktiwiteite in die volledige stel *loveFacts* – so sorg dat jy dit in die hande kry.

ONTHOU, wat jy ook al besluit, maak seker dat dit 'n veilige opsie vir jou en jou meisie/ou is.

Vir meer inligting, raad of 'n volledige stel *loveFacts*, skakel thetjunction of besoek die *loveLife* website by www.lovelife.org.za.

Bijlage 3: Vragenlijst pretest

1) (Please read text B before you answer the following questions)

1. Do you think text B is easy to understand? (Motivate your answer please).
2. Do you think text B is easy to read? (Motivate your answer please).

(Please read text A and text B before you answer the following questions)

3. Do you think text A and text B are quite similar in meaning? (Motivate your answer please).
4. Do you think there is a clear difference in style between text A and text B? (Motivate your answer please).

2) (Please read text A and text B in order to answer the following questions)

1. If you would have to assess texts A and B for how (in)formal the texts are, what mark would you give? 0=very formal, 10=very informal.

Text A:

Text B:

2. If you would have to assess texts A and B for how lively the texts are, what mark would you give? 0=not lively at all, 10=very lively.

Text A:

Text B:

Bijlage 4: Vragenlijst onderzoek

Vraelys oor VIGS tekste

Dankie dat jy met hierdie navorsing wil help. Neem rustig al die tyd wat jy nodig het. Alle gegewens word vertroulik hanteer en daar is nie iets soos 'n regte of verkeerde antwoord nie. Dit gaan oor wat jy dink en ook daarvoor sal niemand 'n oordeel fel nie.

A) PERSOONLIKE BESONDERHEDE

Ouderdom:

Geslag:

In welk studiejaar is jy?   0 1   0 2   0 3   0 ander namelik _____

Moedertaal/ huistaal:

Tot watter kultuurgroep behoort jy? 0 Bruin 0 Blank 0 Asiaties 0 Swart
0 Ander spesifiseer _____

Opmerking: Die vraag oor jou kultuurgroep hou verband met die navorsing en word met groot sensitiwiteit benader.

B) VOORBEELD VRAAG

By die meeste van die vrae in hierdie vraelys word verskillende antwoordkategorieë gegee waaruit jy kan kies. Hieronder volg 'n voorbeeld:

Rooi is my gunsteling kleur

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

Omsirkel dan net die antwoord wat jy wil gee.

- 1 = stem **glad nie** saam nie
- 2 = stem **nie** saam nie
- 3 = stem **nie rênig** saam nie
- 4 = **neutraal**
- 5 = stem 'n **bietjie saam**
- 6 = **stem saam**
- 7 = stem **heeltemal saam**

C) KULTUUR EN WAARDES

Die volgende vrae gaan oor die mate waarin jy deel voel van die groep waaraan jy behoort, jou sogenaamde kultuurgroep. Daar is nie 'n regte of 'n verkeerde antwoord nie. In die volgende 10 stellings moet jy aandui in watter mate jy met die stellings saamstem of nie saamstem nie.

1. *Dit is vir my belangrik dat ek 'n lid van my kultuurgroep is.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

2. *As ek moet sê hoe en wie ek is, neem ek in ag dat ek aan 'n spesifieke kultuurgroep behoort.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

3. *Ek voel positief oor my kultuur.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

4. *Ek dink selde daaraan dat ek deel van my kultuurgroep is.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

5. *Die feit dat ek 'n lid van my kultuurgroep is, speel 'n groot rol in my lewe.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

6. *Dit maak nie vir my saak as ander my nie as lid van my kultuurgroep erken nie.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

7. *Ek geniet dit om deel van my kultuurgroep te wees.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

8. *Die manier waarop ek praat, wys aan watter kultuurgroep ek behoort.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

9. *Ek hou van die dinge wat my deel maak van my kultuurgroep en anders as mense met ander kulture.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

10. *As ek weer gebore kon word, sou ek lievers 'n lid van 'n ander kultuurgroep wou wees.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

D) KULTUUR EN TAAL

1a. *Ek praat 'n eie taal met mense van my eie kultuurgroep*

0 ja 0 nee 0 weet nie

1b. *Indien ja: Ek hou daarvan dat ek 'n eie taal het om met mense van my eie kultuurgroep te kan praat.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

2a. *Ek praat 'n eie taal met mense van my eie ouderdom.*

0 ja 0 nee 0 weet nie

2b. *Indien ja: Ek hou daarvan dat ek 'n eie taal het om met mense van my eie ouderdom te kan praat.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

3. *Ek hou daarvan as mense van ander kultuurgroepe met my in my eie taal praat.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

4. *Ek hou daarvan as ouer mense met my praat asof hulle net so oud soos ek is.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

E) VIGS EN LOVE LIFE

De volgende stellings gaan oor hoe jy dink oor VIGS

1. *VIGS is vir my 'n ernstige onderwerp.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

2. *VIGS is vir my 'n belangrike onderwerp.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

3. *VIGS is 'n onderwerp wat vir my saak maak*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

In die volgende stellings wil ons uitvind wat jy van Lovelife dink.

4. *Vir my is Lovelife*

baie ondeskundig 1 2 3 4 5 6 7 baie deskundig

baie onbetroubaar 1 2 3 4 5 6 7 baie betroubaar

baie oneerlik 1 2 3 4 5 6 7 baie eerlik

baie ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 baie geloofwaardig

baie oninteressant 1 2 3 4 5 6 7 baie interessant

glad nie goed nie 1 2 3 4 5 6 7 baie goed

→ De tekst 'Gereed of nie...' in een funky stijl of een niet-funky stijl

Lees asseblief met aandag die bostaande teks deur voordat jy die vrae beantwoord.

F) BELANGSTELLING IN DIE TEKS

Die volgende sewe vrae wil uitvind of jy in die teks belanggestel het

1. *Die teks prikkel my belangstelling genoeg sodat ek dit wil lees.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

2. *Al was dit nie 'n opdrag dat ek die teks moet lees nie, sou ek dit nog steeds graag wou lees.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

3. *Terwyl ek besig was om die teks te lees, het ek beseft dat ek graag die hele teks wil klaar lees.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

4. *Na die eerste paragraaf was ek al lus om op te hou lees.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

5. *Die skrywer van die teks praat op die volgende manier met die leser:*

baie indirek   1 2 3 4 5 6 7   baie direk

baie formeel   1 2 3 4 5 6 7   baie informeel

baie ernstig   1 2 3 4 5 6 7   baie lighartig

baie saai   1 2 3 4 5 6 7   baie lewendig

6. *Die manier van aanspreek in die teks is vir my*

baie sleg   1 2 3 4 5 6 7   baie goed

baie oninteressant   1 2 3 4 5 6 7   baie interessant

baie oordrewe   1 2 3 4 5 6 7   glad nie oordrewe nie

baie ontoepaslik   1 2 3 4 5 6 7   baie toepaslik

baie onnatuurlik   1 2 3 4 5 6 7   baie natuurlik

7. *Die skrywer maak gebruik van 'n aantal vrae in die teks. Hierdie vrae is vir my*

baie sleg   1 2 3 4 5 6 7   baie goed

baie oninteressant   1 2 3 4 5 6 7   baie interessant

baie oordrewe   1 2 3 4 5 6 7   glad nie oordrewe nie

baie ontoepaslik   1 2 3 4 5 6 7   baie toepaslik

baie onnatuurlik   1 2 3 4 5 6 7   baie natuurlik

G) BEOORDELING VAN DIE TEKS

Die volgende tien vrae wil uitvind hoe lekker dit vir jou was om die teks te lees.

1. *Die manier waarop die teks geskryf is, is vir my*

baie aangenaam	1	2	3	4	5	6	7	baie vervelig
baie eentonig	1	2	3	4	5	6	7	baie afwisselend
baie lewendig	1	2	3	4	5	6	7	baie saai
baie formeel	1	2	3	4	5	6	7	baie informeel
baie ernstig	1	2	3	4	5	6	7	baie lighartig

2. *Die teks kom vir my oor as prekerig*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

3. *Die teks kom vir my oor as klaerig*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

4. *Die teks kom vir my oor as inmengerig*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

5. *Die maniere waarop die teks geskryf is, is vir my*

glad nie lekker om te lees nie 1 2 3 4 5 6 7 baie lekker om te lees

6. *Die maniere waarop die teks geskryf is, pas goed by die onderwerp.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

7. *Ek hou van die gebruik van Engels én Afrikaans in die teks in plaas van net Afrikaans.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

8. *Ek kan my identifiseer met die taal wat in die teks gebruik word*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

9. *Die taal wat in die teks gebruik word, is dieselfde as die taal wat ek praat.*

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

10. *Omkring die punt wat jy vir die teks sou gee.*

0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7 - 8 - 9 - 10

H) BEGRYPLIKHEID VAN DIE TEKS

Die volgende ag vrae wil uitvind hoe maklik dit vir jou was om die teks te lees

1. *Die manier waarop hierdie teks geskryf is, is vir my*

baie vaag   1 2 3 4 5 6 7   baie duidelik

baie langdradig   1 2 3 4 5 6 7   baie bondig

baie ingewikkeld   1 2 3 4 5 6 7   baie eenvoudig

2. *Die teks is vir my*

moeilik leesbaar   1 2 3 4 5 6 7   maklik leesbaar

3. *Die Engelse woorde en uitdrukkings was vir my maklik om te verstaan.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

4. *Die teks was oor die algemeen vir my maklik om te verstaan.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

5. *Ek dink dat die skrywer duidelike taal in die teks gebruik.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

6. *Ek dink dat die skrywer beeldende taal in die teks gebruik*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

I) MENINGS OOR DIE SKRYWER EN DIE STANDPUNTE

Die volgende ag vrae wil uitvind of die teks jou oortuig het of nie.

1. *Die skrywer van hierdie teks weet waarvan hy praat.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

2. *Ek dink die skrywer is*

onbetroubaar   1 2 3 4 5 6 7   opreg

3. *Die skrywer van hierdie teks is eerlik*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

4. *Die skrywer van hierdie teks probeer om die leser op 'n saaklike manier in te lig.*

stem glad nie saam nie   1 2 3 4 5 6 7   stem heeltemal saam

5. Hierdie Lovelife teks is vir my

glad nie deskundig nie	1 2 3 4 5 6 7	baie deskundig
baie onbetroubaar	1 2 3 4 5 6 7	baie betroubaar
baie oneerlik	1 2 3 4 5 6 7	baie eerlik
baie ongeloofwaardig	1 2 3 4 5 6 7	baie geloofwaardig
baie oninteressant	1 2 3 4 5 6 7	baie interessant
glad nie goed nie	1 2 3 4 5 6 7	baie goed

6. Ek neem die standpunte in die teks ernstig op

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

7. Oor die algemeen stem ek saam met die standpunte in die teks.

stem glad nie saam nie 1 2 3 4 5 6 7 stem heeltemal saam

8. Oor die algemeen is die standpunte in die teks vir my

baie ongeloofwaardig	1 2 3 4 5 6 7	baie geloofwaardig
baie onrealisties	1 2 3 4 5 6 7	baie realisties
baie onwaar	1 2 3 4 5 6 7	baie waar
baie onaanvaarbaar	1 2 3 4 5 6 7	baie aanvaarbaar

J) MENINGS OOR HIERDIE STELLINGS

Ken 'n punt tussen 1 = (stem glad nie saam nie) tot en met 9 = (stem heeltemal saam)

toe vir die volgende stellings:

1 = stem glad nie saam nie	6 = stem 'n bietjie saam
2 = stem amper glad nie saam nie	7 = stem saam
3 = stem nie saam nie	8 = stem amper heeltemal saam
4 = stem nie r�rig saam nie	9 = stem heeltemal saam
5 = neutraal	

1. Ek verkies dit om direk en duidelik te wees as ek met mense praat. ....
2. My eie geluk hang af van die geluk van die mense rondom my. ....
3. Ek sal enige iets doen om my familie te plesier al is dit nie vir myself lekker nie. ....
4. Om te wen is alles. ....
5. 'n Mens moet jou lewe onafhanklik van andere lewe. ....
6. Ek is self verantwoordelik vir wat met my gebeur. ....
7. Oor die algemeen is my eie belange vir my minder belangrik as die belange van die groep. ....
8. Ek hou nie daarvan as ander mense iets beter as ek doen nie. ....
9. Dit is vir my belangrik om die eensgesindheid in my groep te bewaar. ....
10. Dit is vir my belangrik om my werk beter te doen as wat andere dit kan doen. ....

11. Daar is min dinge wat ek graag met my bure wil deel. ....
12. Ek hou daarvan om in situasies te werk waarin ek met andere kompeteer. ....
13. Wanneer ons ouers ouer word, moet ons hulle by ons in die huis inneem. ....
14. My kollegas se welstand is vir my belangrik. ....
15. In vele opsigte is dit vir my lekker om uniek en anders te wees. ....
16. As 'n familielid geldelike probleme het, sou ek hom help waar ek kan. ....
17. Kinders moet trots wees daarop as hulle ouers 'n belangrike prys wen. ....
18. Ek doen gewoonlik my eie ding. ....
19. Kompetisie is die wet van die natuur. ....
20. As een van my kollegas 'n prys wen, sal ek trots wees. ....
21. Ek is uniek. ....
22. Dit is vir my lekker om saam met ander mense te wees. ....
23. As iemand iets beter kan doen as ek, word ek senuweeagtig en geïrriteerd. ....
24. Ek sal ophou om iets te doen waarvan ek baie hou as my familie nie die aktiwiteit goedkeur nie. ....
25. Ek hou daarvan om op my eie te wees. ....
26. Sonder kompetisie kan daar nie 'n suksesvolle samelewing wees nie. ....
27. Jy moet jou kinders leer dat plig belangriker is as plesier. ....
28. Dit is vir my baie lekker om met ander saam te werk. ....
29. Dit is nie vir my lekker om 'n ander opinie te hê as die res van my groep nie. ....
30. Sommige mense dink om te wen is absoluut alles. Ek is nie so nie. ....
31. Voordat ek besluit om op 'n belangrike reis te gaan, sal ek eers byna al my familie en van my goeie vriende se raad daarvoor vra. ....
32. As ek in iets wen, is dit gewoonlik omdat ek die talente daarvoor het. ....

Baie dankie dat jy die vraelys ingevul het!